GREAT INDIAN WARRIORS

WILL HENRY

CUSTER TÁBORNOK UTOLSÓ CSATÁJA



WILL HENRY

CUSTER TÁBORNOK UTOLSÓ CSATÁJA

A fordítások az alábbi kiadványok alapján készültek:

- **Custer tábornok utolsó csatája** [Custer Last Stand]

Bantam Books, 1985
Kairosz, 2008
Fordította: Hegedűs János

AMERIKAI INDIÁN HÁBORÚK

Az Amerikai Indián Háborúk elnevezéssel illetik a történészek az Egyesült Államok kormánya, az amerikai telepesek és a bennszülött indiánok közötti konfliktusok, nyílt háborúságok sorozatát, amelyek a Függetlenségi Háborút (1775-1783) megelőzően kezdődtek, majd azt követően is folytatódtak kisebb- nagyobb összecsapásokkal egészen a XX. század első évtizedéig. A háború a nyugat felé nyomuló telepesek és a területeikért harcoló indián törzsek között folyt egészen addig, amíg a fehér ember az egész észak-amerikai kontinenst elfoglalta és az indiánokat erőszakkal vagy szerződésekkel rezervátumokba kényszerítette.

Az Egyesült Államok 1894-es népszámlásának adatai szerint az Indián Háborúk ideje alatt több, mint negyven háború zajlott le, amelyek során 19000 fehér ember, asszony és gyermek halt meg és körülbelül 30000 indián életét követelte.

Ezt a könyvet elsősorban az Amerikai Egyesült Államok XIX. századi történelme, a polgárháború és az Amerikai Indián Háborúk csatái iránt érdeklődő olvasók figyelemébe ajánlom. May Károly és James Fenimore Cooper regényeinek romantikus indián hősei után megismerkedhetünk az amerikai préri indiánok igazi hőseivel, Ülő Bikával, Esőáztatta Arccal, Fékevesztett Lóval és a többi dicső indián főnökkel.

Will Henry műve a Little Bighorn-i csata előzményeit, annak lefolyását írja le igen érzékletesen a korabeli dokumentumok, az ütközet fehér és indián tanúinak, résztvevőinek elbeszélései alapján.

Az író Custer varjú indián törzsbeli nyomkeresőinek, Véres Késnek és Erős Kötélnek beszámolóit használja fel, hogy a csata eseményeit felelevenítse. Szinte halljuk a vágtázó indiánok csatakiáltásait, a puskalövések dörrenéseit, az indián lovak patáinak dübörgését, érezzük a lőpor füstjét, a felkavart port, a száraz mező illatát.

A Custer vezette Hetedik Lovasezred feladata az volt, hogy a még szabadon élő „ellenséges" indiánokat terelje a rezervátumokba és foglalja el az aranyban gazdag Fekete Hegyeket, az indiánok szent hegyeit. Az Ülő Bika vezetésével közös táborba vonult lakota-sziú, arapaho és sejen törzsek a szerződéseket sorozatosan megszegő és folytonosan egyre nyugatabbra nyomuló fehérek ellen szálltak harcba és végül legázolták az elbizakodott Custer katonáit a Little Bighorn folyónál.

George Armstrong Custer tábornok az Amerikai Egyesült Államok XIX. századi történelmének ellentmondásos, máig vitákat kiváltó alakja. Nevét elsősorban a Little Bighornnál lezajlott ütközet kapcsán ismerhetik, amelyben a Hetedik Lovasezred súlyos vereséget szenvedett az észak-amerikai síksági indiánok egyesült seregeitől. Custer helytállása és katonáinak hősi halála az indián csatározások legismertebb epizódja lett. Halála után Custer vadnyugati hőssé vált az amerikaiak szemében, aki életét áldozta hazájáért. Maga Custer

is a csatában esett el, de kitartott az utolsó pillanatig.

A könyv lapjain a hétköznapi, „földhözragadt" valóság és a hősi tettek, a véres küzdelem jelenetei váltják egymást gyors egymásutánban. A könyvből megismerhetjük a harci táborba vonult indián törzsek főnökeinek szándékait, a közöttük dúló vitákat, az ütközethez vezető valódi okokat.

Az indiánok győzelme azonban nem állította meg a fehér ember előrenyomulását. A bosszúra szomjazó, túlerőben lévő katonák hónapokon keresztül üldözték az indiánokat. Ülő Bika Kanadába menekült előlük a harcosok maradékával, Fékevesztett Ló és a hozzá csatlakozott indiánok pedig végül megadták magukat és bevonultak az indián ügynökségre, a rezervátumba.

Custer 1876-ban, néhány hónappal a halála előtt megjelent könyvében így ír az indián háborúkról, az indiánok szabadságharcáról:

„Gyakran gondolok arra, hogy ha indiánnak születtem volna, magam is inkább a tágas, szabad prérit választom a rezervátumi bezártság helyett, ahol a civilizáció áldásai mellett annak minden szennye is rájuk zúdult."

Fazekas Pál

ELŐSZÓ

A George Armstrong Custer tábornok vezette Hetedik Lovasezred Little Bighornnál elszenvedett veresége példa nélküli az észak-amerikai indiánháborúk történetében. Sokan, sokféleképpen írtak róla, de mind a mai napig nincs hiteles magyarázat a történtekre. Ez a könyv a korabeli – elsősorban katonai – dokumentumok és a csatában részt vett indiánok elbeszélésein alapul.

A párbeszédek természetesen nem eredetiek, de hűen adják vissza a szereplők karakterét és a kor hangulatát.

Az USA Hetedik Lovasezredének dicstelen pusztulása és a sziú indiánok utolsó heroikus harci fellángolása a legnagyobb amerikai legendák egyike.

W. H. Custer

BEVEZETŐ

Custer – akit az indiánok sárga Hajnak hívtak – a West Point Katonai Akadémián végzett. Kadéttársai körében kedvelt figura volt, de már ekkor kiütköztek egyéniségének negatív jegyei. Fékezhetetlen, öntörvényű, hirtelen haragú fiatalember volt.

A polgárháború idején Custer több vesztésre álló ütközetben a parancsok megszegésével aratott győzelmet, és tábornoki rangra emelkedett.

A polgárháborút követő konszolidációs időszakban a hatalom terhére vált, le is fokozták. Talán nem véletlen, hogy a Hetedik Lovasezred élén 1876-ban őt küldték az Ülő Bika és Fékevesztett Ló, sziú törzsfőnökök által vezetett, utolsó jelentős indiánfelkelés leverésére. Custer sokszoros túlerővel állt szemben. Katonáival az utolsó emberig odaveszett.

I. RÉSZ
A WASHITA

Kormos Üst tábora

A Hetedik Lovasezred zsákmányra éhes farkasként lopakodott az alvó indiántábor felé, a jeges téli éjszakában. Egy hóval telt vízmosásnál Custer megállította a menetoszlopot. Az emberek és a lovak lehelete; megannyi ezüstös páraoszlop fúródott a fagyos levegőbe. Csak a zablák zörgése és a nyeregbőr nyikorgása hallatszott.

A dombokon túl a Washita folyó partján, a közös téli táborhely biztonságában gyanútlan sejen, arapahó és kájova indiánok sátrai álltak. Amerika rézbőrű gyermekei tudták, hogy minden ellenszegülésükkel csak maguknak ártanak, de hittek benne, hogy egyszer minden jóra fordul. Addig is túl kell élniük a telet.

Vörös Felhő 1868-ban békeszerződést kötött a Fehér Atyával Washingtonban. A jó hír a Washita partjára is eljutott. Kormos Üst és a többi főnök ígéretet tett népének, hogy többé nem kell rettegniük a lovas katonáktól.

De hiába minden békeszerződés, mert a Hetedik Lovasezred más parancsot kapott, és a katonák most ott lapulnak a hóbuckák mögött, az indiánokra lesve. A parancs értelmében Custer ezredének akkor kell lecsapnia az indiánokra, amikor a Nagy téli tábor legyengült indián lovai nem győznék a versenyfutást az egész télen jól abrakolt, erős katonalovakkal.

Custer nem fogja vissza embereit. Egyetlen cél lebeg szeme előtt: az indiánok nem menekülhetnek, soha többé nem lehetnek szabadok.

Bűnhődniük kell a sok vérontás miatt. Augusztusban a Lazac-folyónál tizenöt fehér embert mészároltak le, és elraboltak öt nőt. A Köztársaság-folyónál is sok telepest megöltek. Szeptemberben a Cimarron-gázlónál felgyújtottak egy ekhós szekeret. Tizenketten vesztek oda. Fort Wallace közelében hat férfit öltek meg. A spanyol-elágazásnál a nőket és a gyermekeket sem kímélték. Kegyetlen gonosztettek ezek, de az indiánok úgy érezték, bosszút kell állniuk korábbi sérelmeikért.

Custer nem indiángyűlölő.

Nem érdeklik az előzmények, és tisztában van vele, hogy az indián büszkesége nem tűri, hogy megalázzák, de katona, és kötelessége végrehajtani a parancsot. A tábornok sátrába rendelte a tiszteket és a nyomkereső felderítőket. Jelen volt öccse, Tom Custer és Benteen százados. A felderítők egytől egyig a vadnyugat legendás alakjai: Apacs Bili, Kalifornia Joe, Ben Clark, a mexikói félvér, Romero és Erős Kötél, az oszidzs indián. Ők már a legképtelenebb helyzetekből is kivágták magukat, ahogy mondani szokták, „még a levegőben is eligazodnak". Most azonban bajban vannak, Custer

feszült, ideges.

– Uraim, feltételezem, fogalmuk sincs róla, hogy hol vagyunk. Híres ösztöneik, úgy tűnik, ezúttal cserbenhagyták önöket. Azért ne essenek kétségbe, mert nálam van az iránytűm, és sötétben is megmondom, merre járunk. Megnyugtatom önöket, hogy nem tértünk el a céltól, egyenesen az indiántábor felé haladunk. Sárga Haj (ez Custer indián neve) viselkedésével elárulta gyenge pontját: nem bírja elviselni, ha parancsnoki képessége és tévedhetetlensége bármi módon sérül, vagy csorbát szenved.

– Még egyszer mondom, jó irányba haladunk.

Ekkor előlépett az apró termetű oszidzs felderítő, és megrázta a fejét.

– Iránytűnek nincsen füle, nem hallja, amit indián.

Custer ismerte az indiánokat, tudta, hogy hagyni kell a felderítőt, hadd beszéljen.

– Mondd el, mit tudsz, Erős Kötél! Hallgatunk.

– Iránytű nem hallja kutyaugatás, de Erős Kötél igen – hangzott a válasz.

– Ebben a hóviharban? Biztos vagy venne? – ellenkezett Custer.

– Erős Kötél nem téved, hallja kutyaugatás és odavezet.

– Merre? – kérdezte Custer.

– Nem messze innen, a dombokon túl, ha követsz engem, te is hallani fogod.

– Uraim! – csattant a tábornok hangja –, azt hiszem, Erős Kötélnek igaza van. Megnézzük, mi a helyzet arrafelé. Az összes felderítő velünk jön. Benteen, Elliot és Gibbs, maguk az ezreddel nagyon óvatosan követnek minket. Tilos a beszéd és a füstölés! Ne maradjanak le túl messzire tőlünk!

Sárga Haj villámgyorsan döntött és cselekedett.

– Remélem, tudja mit csinál – szólt egy tiszt.

– Az bizony nem ártana – tette hozzá a másik –, mert valahol odakint Kormos Üst táborában száznyolcvan sejen tipi áll. Ez legalább háromszázötven harcost jelent, nem beszélve az arapahókról és a kájovákról.

Romero szerint lehetnek akár ezren is.

– A tábornok akkor is megtámadná őket, ha tízezren lennének – mondta valaki.

A jelenlevők közül Benteen százados szolgált legrégebben Custer mellett, ő ismerte legjobban.

– Egy napon, amikor szembekerül azzal a tízezer vademberrel, mindannyian azt kívánjuk majd, bárcsak messze onnan, egy másik ezredben szolgálnánk.

– Ön nem túl lelkes uram! – nevetett egy fiatal hadnagy.

– Szerintem legyőzi őket, ha egyáltalán lesz ilyen ütközet. Mi a véleménye, uram?

A százados elindult a sátor kijárata felé, közben odabiccentett a hadnagynak.

– Az a véleményem, hogy önök mindketten bolondok.

Erős Kötél tudja, mit csinál

Erős Kötél mutatta az utat. A hóvihar erősödött. Ahogy a csillagok fénye átütött a felhőkön, mindenütt szemkápráztatóan fehér volt a hó. Custer tisztán látta, hogy az alacsony dombokon túl hegygerinc emelkedik. Visszafogta a lovát és hátranézett. A felderítők is megálltak. Kétszáz yardnyira mögöttük a menetoszlop csendesen várakozott.

– Meg kell másznunk ezt az istenverte hegygerincet!? – kérdezte Custer Erős Kötéltől.

– Indián falu túloldalon. Odaviszlek.

– Rajta! – sürgette Custer.

Megindultak, de ezúttal csak Kalifornia Joe tartott velük. A többiek az ezreddel maradtak, amíg a tábornok visszatér.

Erős Kötél olyan iramot diktált, hogy Custer és Kalifornia Joe alig tudta követni. A hegygerinc tetején az oszidzs intett, hogy lapuljanak a földre. Mindhárman a mélységet fürkészték.

– Tévedtél, Erős Kötél, nem látok és nem hallok semmit. Nincs semmiféle sejen tábor odalent – kiáltott Custer.

– Halkan! – szólt rá az oszidzs, nem tisztelve rangját és legendás katonai képességeit.

– Száj csukva, fül nyitva. Most hallani kutyaugatás?!

– Nem, én csak a folyót szegélyező fasort látom.

– Erősebben hallgatni – utasította az indián Custert, aki kezdte elveszíteni türelmét. Kalifornia Joe megérintette a karját:

– Bocsásson meg, tábornok, de Erős Kötélnek igaza van. Hallgassa csak!

A tábornok ezúttal hallotta a távoli ugatást. Ezen a vidéken csak indián kutyák lehettek.

– Rendben, hallom, de nem látok semmit.

– Mert nem jó irányba nézed. Én látok sejen lovak itt lent – mondta Erős Kötél.

– Azok bölények, jóember! – sziszegte Custer.

– Tábornok! Ha azok ott lent bölények, akkor ez az első eset, hogy legelő bölényeket látok indián csengővel a nyakukon – szólalt meg Kalifornia Joe.

– Viccel velem, uram!? – csattant fel Custer, majd a könyökére támaszkodva hallgatózott.

– Istenemre mondom, hallom a csengettyűket.

Erős Kötél mormogott valamit oszidzs nyelven és felemelkedett. Kalifornia Joe Custerhez fordult.

– Jöjjön uram, de óvatosan mozogjon és maradjon csendben! Custer szó nélkül követte két felderítőjét.

– Aludj csak, Kormos Üst, nemsokára eljövök érted –, suttogta olyan halkan, hogy még azok ketten se hallhatták.

Két Farkas halála

A Hetedik Lovasezred felkészült a támadásra. A katonák a hóra szórták felszerelésük egy részét: a kávét, a szárított élelmet, a nyeregtáskákat, az abrakzsákokat, sőt még a téli viharkabátokat is. A csatában csak a karabélyokra és a fejenként száz lőszerre volt szükségük. A tisztek és a felderítők felsorakoztak Custer mellett. Sárga Haj rövid eligazítást tartott.

Custer négy részre osztotta ezredét. Elliot őrnagy legyező alakzatban, keleti irányból, Meyers ezredes délről támad. Custer és Thompson nyugatról csap le a táborra. Ők a támadás fő ereje. Északról a Washita állja útját a menekülőknek.

A tisztek szótlanul szalutáltak.

– Nos akkor essünk túl rajta – mondta a tábornok, majd odafordult a szemlátomást izgatott Thompson századoshoz.

– Nyugalom! Lépésben haladjanak. Csak akkor vezényeljen rohamot, ha felfedezik önöket, sok szerencsét.

– Igenis, tábornok. Köszönöm, uram.

Custer és Thompson négyszáz lovasa két oszlopba fejlődve várakozott. Az indián sátrak körvonalai lassan kezdtek kibontakozni a hajnali ködben.

A falun kívül, a hegyre futó ösvény alján magányos sátor állt, amelynek lakója Kormos Üst kijelölt őrszeme volt. Minden hajnalban magára hagyta otthonát és családját, hogy őrizze a falu álmát. Úgy hívták: Két Farkas. Az indiánok tudták, hogy katonák vannak valahol a közelben. Kormos Üst szigorú utasítást adott a tábor őrzésére. Két Farkas megindult felfelé az ösvényen, amikor vészjósló sikoltást hallott. Felesége sikoltott. Két Farkas megfordult és látta, hogy asszonya két kisgyermekükkel kiszalad a sátorból, és kétségbeesetten mutatja, hogy katonák közelednek a tábor felé.

– Lovas katonák! Lovas katonák! – kiáltozta.

Két Farkas azonnal rájött, hogy ha nem cselekszik villámgyorsan, mindannyian elvesztek. Felesége a gyerekekkel vissza, a tábor felé futott, ő pedig elszánta magát, ha kell, életét áldozza értük. Kormos Üsttel mindketten ott voltak, amikor Sand Creeknél Chivington ezredes egy egész sejen falut lemészároltatott. Akkor is hajnalban támadtak a kékkabátosok. Két

Farkas első feleségét és négy kisgyermekét vesztette el Sand Creeknél. Az emlékek hatására pánikba esett és megfeledtezett Kormos Üst parancsáról, hogy tilos rálőni a katonákra. Megfeledkezett arról is, hogy a békés szándék jeleként fehér kendőt kell lobogtatni.

Hirtelen szembe találta magát a katonák rettegett vezérével, akinek hosszú szőke haja, fekete kalapja, vörös sálja és fényes fekete csizmája volt.

– Heováé! Heováé! Sárga haj! Sárga Haj! – kiáltotta és, hogy megvédje családját, rálőtt Custerre. Még abban a másodpercben a katonák sortüze valósággal kettészelte a testét. A tábornok sértetlen maradt, felemelte kezét, és az ezred zenekara játszani kezdte a Garry Owent, a Hetedik Lovasezred kedvelt dalát.

Sárga Haj! Sárga Haj!

Miközben Custer lovas katonái átgázoltak a Washitán, Kormos Üst táborában mindenfelől félmeztelen indiánok rohantak elő, és a sátrak között kiáltoztak egymásnak. Nem tudták, mekkora veszély leselkedik rájuk. A lovasroham útjába eső legszélső tipik lakói tisztában voltak súlyos helyzetükkel. Sárga Haj nevének hallatán az egész falu pánikszerűen menekülni kezdett.

A fehérek hiszékeny áldozata, Kormos Üst és ősz hajú asszonya kilépett a sátorból. Az idős főnök elkapott egy musztángot, felkapaszkodott rá, és maga mögé emelte feleségét. A következő sortűz az idős indián párra zúdult, de Kormos Üst bátran a katonák közé ugratott, és valamilyen csoda folytán keresztültört rajtuk. A két öreg a folyó felé menekült.

Kormos Üst és felesége fegyvertelen volt, de a katonák parancsba kapták, hogy egy lélek se menekülhet. Újabb gyilkos sortűz dördült.

A musztángot vagy egy tucat golyó találta el, és felbukott. Kormos Üst nem mozdult többé. Felesége talpra állt és megpróbált elfutni, de hátba lőtték.

Az asszony halott férjéhez vonszolta magát és megfogta a kezét. A lovas katonák átgázoltak rajtuk.

Custer mindent alaposan kitervelt, az indiánok sorsa megpecsételődött. Bármerre menekültek, katonák állták útjukat. A nők és a gyermekek sem menekülhettek, a lövedékek nem tettek különbséget fegyveres és fegyvertelen indián között.

Elliot őrnagy egysége tökéletesen elzárta a menekülés útját. Ráadásul Meyers ezredes katonái elfogták a sejenek musztángjait, ami egy síksági indián törzs számára egyet jelentett a pusztulással. Egyetlen menekülési lehetőség maradt: a Washita folyó medre. Ha eljutnak a folyót szegélyező sziklák mögé, egyesülhetnek a kájovákkal és az arapahókkal. Lenne esély a túlélésre.

De Custer erre is gondolt, és elzárta az utat a folyó felé. Billy Cook hadnagy vezetésével egy csapat mesterlövészt helyezett el a folyóra néző magas partszakaszon. A menekülőket ott is karabélytűz fogadta. A Washita medre a sejenek holttesteivel volt tele, de maradt vagy nyolcvan sebesült és elcsigázott harcos, aki kétségbeesetten próbált utat törni magának a közeli arapahó tábor felé.

Custer hallotta, hogy Elliot felől alábbhagy a lövöldözés. Ebből arra következtetett, hogy teljes győzelmet aratott. Felemelte karját, és tüzet szüntesst, vezényelt az őt körülvevő katonáknak.

– Fiaim, most aztán jól elkaptuk őket! – harsogta –, Elliot őrnagy beszüntette a harcot. Ez azt jelenti, hogy győztünk.

Custer tévedett, az ütközet még nem ért véget. Erős Kötél a tábornokhoz vágtatott és odakiáltott neki:

– Harcolj tovább. Baj van. Azért nem hallod másik katonát a folyónál.

– Miket beszélsz, te gazember – vigyorgott Custer.

– Megyek és gratulálok Elliotnak.

– Ne menj folyóhoz, valami rossz történt ott. Én hall arapaho harci ének és sok sejen.

Kalifornia Joe is nyugtalankodni kezdett:

– Valami nem tetszik, uram, hallgassa csak!

Custer és a köréje gyűlt tisztek elnémultak.

– Nem hallom a karabélyokat, pedig jellegzetes, mély hangjuk van. Elliot felől éles, csattanó lövéseket hallani. Az indiánoknak vannak winchestereik, uram – bizonygatta a felderítő.

A tábornok elsápadt. A győzelmi mámor szertefoszlott, de Custer nem volt gyáva fickó.

– Megmondom, mit teszünk. Egy erős csapattal Elliot segítségére sietünk. Hívják ide Cook hadnagyot, Thompson embereit állítsák az enyéim mögé.

Custer serege akadálytalanul átkelt a folyón. A túloldalon egy mezőre érkeztek, ahol hirtelen megtorpant a lendület. Kalifornia Joe, aki Custer mellett lovagolt, figyelmeztette a tábornokot: a felderítő a mezőt szegélyező magaslatra mutatott. A felkelő nap melege elárasztotta a vidéket, de Sárga Haj nem érezte a levegő kellemes érintését. Amerre csak nézett, mindenütt indián harcosokat látott. Fegyvereik megcsillantak a napsütésben. Fejdíszeik sastollai lobogtak a szélben. Harcban edzett felnőtt férfiak voltak, nem pedig a tipik biztonságából a hóra kikergetett öregek, nők és gyerekek. Teljes harci díszben, vörös farkasokként várakoztak Sárga Haj Custerre.

– Tábornok, minden elismerésem az öné és az ezredé, de jobb lenne, ha eltűnnénk innen, most azonnal – mondta Kalifornia Joe. Erős Kötél körbemutatott a mezőn:

– Magas fű nem állítja meg golyó.

De Custer nem adta fel olyan könnyen.

– Kürtös, fújjon támadást!

A kürtösnek nem maradt ideje, hogy teljesítse a parancsot. A sok száz indián velőtrázó csatakiáltást hallatott. Rémület költözött a katonák szívébe. A rikító harci színben pompázó harcosok megindultak a Hetedik Lovasezred ellen.

– Vonja vissza az utolsó parancsot, uram, de gyorsan – követelte Kalifornia Joe.

– És mi lesz Elliottal? Nem hagyhatjuk magára – erősködött Custer.

– Tábornok, Elliot sorsa már eldőlt. Ha életben akarja látni a megmaradt embereit, fújasson visszavonulót.

A mezőn hangyamódra nyüzsögtek az indiánok, és golyózáport zúdítottak a Hetedik Lovasezredre.

Sárga Haj kénytelen volt kiadni a parancsot:

– Kürtös! Fújjon visszavonulót!

A Washita csendje

A visszavonuló Custerhez Elliot egységéből többen is csatlakoztak. Vezetőjük, egy ifjú hadnagy büszkén mesélte, hogy harmincnyolc sejent megöltek, és sebesültjük sem volt. Kiderült, fogalma sincs róla, hogy mi történt az őrnaggyal.

A szétszóródott Hetedik Lovasezred az elpusztított sejen faluban gyülekezett. Custer személyesen felügyelte a beérkező csapatokat, a tisztek közül csak Elliot hiányzott. A tábornoknak döntenie kellett: támad vagy visszaviszi az embereit oda, ahonnan jöttek. Szörnyű kísértést érzett, hogy lerohanja az arapahókat és a Kormos Üst felett aratott diadalt széles Ajak, arapahó főnök legyőzésével tegye teljessé, ám ekkor Kalifornia Joe és Erős Kötél egy indián asszonyt vezetett hozzá. Az asszony elmondta, hogy öt mérföld hosszan nyolcszáz tipi áll a Washita mentén, és arrafelé az összes katonára pusztulás vár.

A tábornok egy szavát se hitte. Az volt a véleménye, hogy a nő hazudik, így akarja megmenteni a vérszomjas harcosok életét.

Az indián asszony a távolba mutatott.

– Hát nem látod Sárga Haj? Mondd, mit akarsz? Te is el akarod veszíteni a skalpodat, mint Tölgyfalevél Kisfőnök?

– Ördög és pokol! A tölgyfalevél Elliot őrnagy vállapjára utal – szólt Benteen százados.

– Ezt én is tudom. Mondja csak ki bátran, mi nyomja a lelkét.

– Uram, ez az asszony azt akarja mondani, hogy Elliot halott, és mi is azok leszünk, ha nem fordulunk vissza azonnal.

Custer tudta, hogy Benteen hatalommániásnak tartja, aki alkalmatlan a beosztására.

– Elég volt, Benteen. Később még visszatérünk a viselkedésére.

– Ahogy jónak látja, uram. De addig is foglalkozzunk talán az indiánokkal, uram.

Az arapahók időközben lőtávolba kerültek, a helyzet kezdett elmérgesedni. Az első számú felderítő, Kalifornia Joe igyekezett lebeszélni Custert a további harcról.

– Tábornok, ezerötszáz, de lehet, hogy kétezer rézbőrű lesi, hogy lecsaphasson ránk. Darázsfészekbe nyúlt, uram, és most támadnak a bitangok.

Custer villámgyorsan döntött:

– Meyers százados, ön és az emberei fél órára feltartóztatják az ellenséget. Ezalatt mi itt befejezzük, amit elkezdtünk. Kezdjenek tüzelni.

A faluban életben maradt 60 asszony, és a gyermekeik. A jeges földön holtan feküdt 103 harcos, 16 asszony és 11 kisgyermek. 241 nyereg, 1123 bölényirha-takaró, 82 puska és pisztoly, 425 tomahawk és lándzsa, 4035 nyíl és íj, 2185 takaró, 535 font lőpor, 1375 font lőszer és 700 font dohány került Custerék kezére.

Nagy mennyiségű bölényhúst is találtak. A katonák összekötözték és a falu

közepére hurcolták az indián holmikat, fegyvereket. Ötszáz font lőport szórtak rá. Custer utasította segédtisztjét, hogy gyújtsa meg az óriási máglyát.

– Erős Kötél, hajtsátok ide a sejenek lovait, hogy a gazdáik jól láthassák őket!

– Mire jó ez, tábornok? – kérdezte Benteen.

– Egy indián közmondás jár a fejemben – válaszolt Custer –, Ha megölsz egy indiánt, rögtön két másik lép a helyére, de ha megölöd a lovaikat, harcképtelenné teszed őket.

Így történt, hogy Cook mesterlövészei halomra lőtték az indián lovakat. 875 sejen ló teteme maradt a mészárlás helyszínén. Az indiánok nem harcoltak tovább. Jéggé dermedt szívvel nézték, ahogy musztángjaik elpusztulnak. Lassan, méltóságteljesen elhagyták a csatamezőt. A felderítők háromezerre becsülték a létszámukat. Csönd borult a Washitára.

A Hetedik Lovasezred megindult hazafelé. A Washita völgye dögszagot árasztott. A sejenek örökre megjegyezték Sárga Haj nevét. A Washita mentén minden indián tudta, hogy eljön a leszámolás napja. Valahol másutt, egy másik folyónál.

II. RÉSZ
A PA SAPA

Vörös Felhő szerződést köt

1870-et írunk. A síksági indiánok súlyos veszteségeket szenvedtek. Custer tábornok kímélet nélkül elbánt velük. A sejen és az arapahó törzsek többsége kénytelen alávetni magát a fehérekkel kötött szerződéseknek. Az indiánok megindulnak a számukra kijelölt rezervátumok felé, amelyek akkortájt még hemzsegnek a bölényektől. A Medicine Lodge és a Laramie szerződés leszögezte, hogy a fehér telepesek nem háborgathatják az Arkansas folyótól délre eső vidéket, ami az indiánok örökös vadászterülete marad. Úgy látszott, hogy végre béke lesz a sápadtarcúak és az indiánok között, de a remények gyorsan szertefoszlottak.

Vörös Felhő, a sziúk legbölcsebb főnöke Vas Lóval (vonattal) ment a Nagy Fehér Atyához. Washingtonban rengeteg olyan dolgot tapasztalt, amiről az indiánoknak fogalmuk sem volt. Látta, hogy a sápadtarcúak sokkal többen vannak, mint az indiánok. Megértette, hogy a népe el fog bukni, örökre.

Vörös Felhő sejtette, hogy a sápadtarcúak nem tartják be a szerződésekben foglalt ígéreteket; hogy az indiánok szabadon élhetnek és vadászhatnak úgy, mint régen. A vasútépítő munkások ezerszámra öldösték a bölényeket. A telepesek mindent tönkretettek, amerre jártak. A szent hegyet, a Black Hillst, a sziúk nyelvén a Pa sapát sem kímélték. Mielőtt visszaszállt volna a Vas Lóra, Vörös Felhő még utoljára tájékozódni próbált, és felkérte a washingtoni atyákat, hogy tisztázzák a rézbőrű emberek helyzetét. A belügyminiszter, aki ismerte az indiánok gyermekien őszinte gondolkodását, mindent elkövetett, hogy igazságosan járjon el. Tolmács segítségével szóról szóra lefordíttatta a szerződés végső szövegét a büszke törzsfőnöknek.

Vörös Felhő ekkor értette meg, hogy mit írt alá népe nevében.

Legsúlyosabb felismerése az volt, hogy örökre lemondott a vadtól, főleg a bölényektől hemzsegő vadászterületekről, és egy szűk, behatárolt területre, rezervátumba kell vezetnie népét. Vörös Felhő ígéretet tett, hogy az indiánok nem szedik fel a síneket, nem támadják meg a vasútépítő munkásokat, és nem teszik tönkre a távíróvezetékeket.

A szerződés harmadik pontja kimondta, hogy az indiánok sohase léphetik át a kietlen, vadászatra alkalmatlan rezervátumok határait.

Vörös Felhő őszinte, büszke ember volt. Amikor a tolmács lefordította neki a szerződés szövegét, felkiáltott és felugrott a tárgyalóasztaltól. Villámgyorsan előrántott egy pisztolyt, és ha társai nem fogják le, ott helyben főbe lövi magát. Megtört szívvel kijelentette, hogy azonnal hazaindul, és elbeszéli, mit tettek a fehérek, majd kihúzta magát és így szólt:

„Hiába az írás, a népem sohase fogadja el ezt a szerződést. Mi kevesen

vagyunk, ti pedig sokan, mint fű a réten, de nem félünk tőletek, és harcolni fogunk ellenetek, ameddig csak élünk. Becsaptatok minket. Belőlem is hazugot csináltatok. Elég volt. Nem élhetünk békében veletek. Mostantól nem ismerünk titeket!"

A belügyminiszter és néhány jó szándékú kormányhivatalnok próbálta lecsillapítani, de hiába. Grant elnök később csak ennyit mondott: *„szóljanak neki, hogy menjen haza és kezdjen el szántani!"*

A tolvajok útja

Az Indiánügyi Hivatal szerencsére nem osztotta Grant elnök nézeteit, és küldöttséget menesztett Vörös Felhőhöz, arra kérvén a „sziúk legbölcsebb főnökét", hogy tegyen még egy kísérletet; próbáljon mindkét fél számára elfogadható egyezségre jutni.

Ez alkalommal Vörös Felhő szavai a sajtó révén Amerika legtávolabbi pontjára is eljutottak. Az idős törzsfőnök eltúlozta az indiánok veszteségeit, de egy szót sem ejtett a sziúk oglala, hunkpapa, minikonju, brulé, jankton és szanzár arc törzseinek kegyetlenkedéseiről.

Az amerikai polgár annyit értett az egészből, hogy 1868-as szerződés elűzte a szegény indiánokat földjeikről.

Az általános felháborodás hatására a belügyminiszter kénytelen volt változtatni a szerződésen. Az új szerződés szerint a sziúk szabadon „kereskedhettek". Az indiánok ezt úgy értelmezték, hogy továbbra is szabadon élhetnek és vadászhatnak. Vörös Felhő hazatért, de nem azért, hogy a földet művelje, hanem hogy a hadiösvényre lépjen.

1870 és 1874 között a sziúk folyamatosan gyújtogattak és fosztogattak Kansasban, és a Missouri folyó mentén, Colorado és Montana bányavidékein. Egyetlen telepes se volt biztonságban tőlük. Korábban a sejenek és az arapahók a nagy síkság déli részét tartották rettegésben. A sziúk most északon tették ugyanazt. A Fekete-hegységben, Vörös Felhő szülőföldjén Fékevesztett Ló és Amerikai Ló, a két kíméletlen harcos szünet nélkül űzte, hajtotta a fehér betolakodókat.

A sziúknak volt egy Kormos Üsthöz hasonló békepárti törzsfőnökük, akit Foltos Faroknak hívtak, és aki még Vörös Felhő előtt járt Washingtonban. *„Hallgassatok Fehér Atyára!"* kérlelte népét Foltos Farok. *„Tegyétek, amit mond! Ha arra kér titeket, hogy műveljétek a földet, akkor szántsatok-vessetek. Jártam a sápadtarcúak nagy városában, láttam, milyen sokan vannak. Őszintén mondom, nem bírunk velük. Kövessétek Fehér Atyát, aki Washingtonban lakik!"*

De a sziúk Fékevesztett Ló és Amerikai Ló szavára hallgattak. Tasunka Vitkó és Nakpa Kesela mellé álltak. *„Ne halljátok meg a vénember szavait!"*, mondták. *„Azért beszél így, mert a sápadtarcúak megvásárolták a nyelvét, amely kétágú, mint a kígyó nyelve, és egyszerre kétfelé beszél. Gyertek velünk! Legyetek szabadok! Ez a mi földünk, nem tűrünk több hazugságot. Talán vénasszonyok vagytok, akik gyávák a harchoz!?"*

A közhangulat Vörös Felhő ellen fordult. A politikusok és a sajtó szigorú fellépést követelt a telepesek védelmében. A kormánynak lépnie kellett. Washingtonban elhatározták, hogy katonai expedíciót küldenek sziúföld szívébe, a Feketehegységbe. Az expedíciónak az volt a célja, hogy kiépítsen egy utat, és egy erőd felépítésére alkalmas helyet találjon. Az erőd szerepe az volt, hogy féken tartsa a rézbőrűek harci szellemét, és garantálja a békét a szent hegyek között.

Ennek a szerződésszegésnek mindkét fél részéről voltak ellenzői, akik azzal érveltek, hogy a katonai lépésnek beláthatatlan következményei lehetnek. Az Egyesült Államok ez idő tájt súlyos válságát élte. Sok bevándorló nem talált megélhetést. Az emberek nem értették, hogy miért olyan fontosak az indiánok, amikor telepesek ezrei küzdenek a létért. Az emberek nem vették jónéven Vörös Felhő békés szándékait.

„A rézbőrűek éljenek meg, ahogy tudnak", hangzott az általános vélekedés.

Ebben a kaotikus helyzetben hiábavaló lett volna megértést elvárni a sziúktól. Az indiánok sohasem értették, hogy a sápadtarcúak miért próbálják olcsó ajándékokkal elnyerni rokonszenvüket. Az ő szemükben mindez a gyengeség, a félelem jele volt. A hadügyminisztérium megtette a szükséges intézkedéseket, egy, a Fekete-hegységet átszelő út megépítésére.

A sziúk úgy nevezték el: A tolvajok útja.

Washingtonban megtalálták azt a katonatisztet, aki már járt a vidéken és eligazodott a sziúk dolgaiban. George Armstrong Custer nevét az indiánok se felejtették el.

A Fekete-hegység aranya

Az Abraham Lincoln-erőd Észak-Dakotában épült. Az 1874-ben elkészült erőd parancsnokává Custert 1873-ban nevezték ki. Előbb a Hetedik Lovasezred foglalta el szálláshelyét. Custer tábornok később érkezett. Végül Elizabeth Custer csatlakozott férjéhez, hogy megossza vele a sivár katonaélet mindennapjait. Az ifjú tábornok életének legboldogabb időszakát élte, de nem csupán felesége érkezése tartotta izgalomban. Alig győzte kivárni, hogy ismét indián földre léphessen, és összemérje erejét a fekete-sárga harci színűre festett indián harcosokkal, tudta, hogy a rézbőrűek figyelik majd minden lépését, és türelmetlenül várta, hogy felhangozzék a támadást jelző kürtszó. Elképzelte, amint az ezred szürke, fekete és pej lovai fergeteges vágtába kezdenek.

Custer nem ok nélkül kereste a veszélyt, a harcot. Az előző nyáron a Yellowstone folyónál Stanley tábornok parancsnoksága alatt kétszer is vereséget szenvedtek a sziúktól. A második alkalommal Custer egysége csak azért kerülte el a teljes megsemmisülést, mert Stanley gyalogsága időben közbeavatkozott. Custert nagy szégyen érte: parancsmegtagadásért Stanley letartóztatta.

Sárga Haj jól elraktározta magában a yellowstone-i csata emlékét, és annak az indiánnak a nevét, aki két jó barátját – doktor Holzingert, a Hetedik Lovasezred derék állatorvosát és a Lincoln-erőd népszerű kantinosát, Balarint – is megölte. A gyűlölt név így hangzott: Esőáztatta Arc. *„Bárcsak összehozna vele a sors!"*, merengett Custer, *„majd én megmutatom ezeknek a vadaknak, csak próbáljanak ujjat húzni az ezredemmel. Keményen megleckéztetem őket/'*

1874. június 2-án a Hetedik Lovasezred Custerrel az élen elhagyta az Abraham Lincoln-erődöt: 400 fő lovasság, 200 gyalogos, az ezredzenekar, 100 szekér, 3 Gatling-géppuska, egy 3 inches ágyú, egy marhacsorda az élelmezésre, valamint újságírók, fotósok és vállalkozó szellemű meghívottak alkották a menetoszlopot. Custer kínosan ügyelt rá, hogy a külvilág tudomást szerezzen dicső tetteiről. Az idősebb tisztek, mint Reno és Benteen, jókat viccelődtek ezen, mondván, ha a tábornok reggel borotválkozás közben megvágja magát, előtte biztos odarendeli a fotósokat.

Minden hibája ellenére a tábornok nagy népszerűségnek örvendett. Maga az elnök – aki egyébként nem kedvelte – is kénytelen volt engedményeket tenni a Washita hosszú hajú hősének. Grant eleinte hallani sem akart róla, hogy Custer részt vegyen a hadjáratban, azt pedig, hogy ő legyen a parancsnok, kizártnak tartotta. De Terry és Sheridan tábornok addig járt a nyakára, mígnem a polgárháború veterán északi főparancsnoka meggyőződése ellenére kinevezte Custert a hadjárat parancsnokává.

„Komplett őrült az a fickó, ráadásul messze nem olyan jó katona, mint azt a balkörmű újságírók terjesztik róla", morgott az elnök.

A régen várt pillanat: Sárga Haj ismét a Hetedik Lovasezred élén lovagol.

Tudja, hogy a sziúk várnak rá, de ő majd leszámol velük. Vörös Felhővel és azzal a szerződésszegő, hazug Esőáztatta Arccal. Megkapják, ami jár nekik!

Teltek a napok, de a sziúknak semmi nyomuk nem volt. A menetoszlop előtt cserkésző éles szemű indián felderítők rendre üres kézzel tértek vissza. Sehol egy patanyom vagy egy sastollas fejdísz a távolban.

A harmadik hét végén délnyugaton feltűntek a Fekete-hegység körvonalai. A vidék kezdett egyre barátságosabbá válni. A katonák tekintete valósággal falta a táj szépségeit. Életükben először jártak ezen a pompás vidéken. Hát ilyen a kegyetlen vademberek szent hegye! Kezdték megérteni, hogy a síksági indiánok miért féltik, óvják annyira ezt a vidéket, miért cserélik fel időnként az egyhangú prérit a vadban gazdag, őseik szellemének otthont adó titokzatos hegyekkel.

Custer alig talált szavakat, lenyűgözte a természet gazdagsága, sokszínűsége. *„Minden olyan tökéletes, hogy az képtelenség. A patak vize kristálytiszta és délben is jéghideg*", áradozott. Az emberek és a lovak hol térdig érő fűben gázoltak, hol pedig a réteket felváltó fenyvesekben törtek utat maguknak, tavak és patakok százai mellett haladtak el. A levegő egyszerre volt oxigéndús és lágyan simogató, de elég hűvös a préri forró, fojtogató levegőjéhez képest.

„Nincs még egy ilyen gazdag vidéke a hazának, ahol a honpolgár mindent készen kap a természettől. A vadon termő gyümölcsök sokkal ízletesebbek, mint a farmokon termesztettek. A marhákat télen is a szabadban lehet tartani, bőven találnak maguknak eleséget", lelkendezett tovább a tábornok.

A Custer-expedíció mást is talált, olyasmit, amit az indiánok értéktelen sárga fémnek tartottak: aranyat. Az a néhány szerencsevadász, aki a környéken tartózkodott, nem okozott gondot, mert kevesen voltak. A probléma akkor kezdődött, amikor hatvan nap elteltével Custer ezrede visszatért az erődbe, ahonnan világgá kürtölték a nagy felfedezés hírét.

Kitört az aranyláz.

Tömegek özönlöttek a Fekete-hegységbe, ami súlyos konfliktushelyzet kialakulásához vezetett az indiánokkal. A tét a Pa sapa volt. A kormány ismét kényszerhelyzetbe került, és Vörös Felhőnek megint fel kellett szállnia a Vas Lóra. Washingtonban a Fehér Atya közölte vele, hogy megvásárolja a Pa sapát. Vörös Felhőnek csak annyi dolga lett volna, hogy aláírja az erről szóló szerződést. A sziú törzsfőnök maga elé meredt. Szóval a sápadtarcúak bolondnak nézik. Úgy bánnak vele, mint egy akarat nélküli bábbal. Mit is mondhatott volna? Csapdába csalták. Tavasszal, amikor pezsegni kezd a természet, és a musztángok megerősödnek a zsenge legelőkön, akkor majd megtudják Washingtonban, hogy népe mit határozott.

Custer látomása

Indián földön lassan beköszöntött a tél. A bölényfű elsárgult. Jeges eső esett, és néhol már hó is hullott a kopár síkságon. A sziúk a szürke eget fürkészték, ahonnan a távozó vadludak búcsúéneke zengett.

Nemsokára itt lesz a Vaszija, a tél szelleme, mondták a vének. A Földanya pihenni tér és az állatok is téli álmot alszanak. A rézbőrű emberek csak együtt, közös erőfeszítéssel képesek átvészelni a kegyetlen hidegeket.

A postásoknak, a vasutasoknak, az aranyásóknak, a lovas katonáknak és a Fehér Atyának is szükségük van az otthon melegére. A Vaszija békét is hozott, nem csak hideget.

Az Abraham Lincoln-erődben Sárga Haj Custer nem sokáig bírta a bezártságot, az egyhangúságot. Untatták a kártyapartik, a bálok és a színi előadások. Jóllehet az ezredzenekar vérpezsdítő indulókat és kellemes tánczenét játszott, és Libbie Custer is szépen zongorázott a St. Paulóból hozatott zongorán, a tábornok figyelmét nem tudták lekötni.

Nem zárkózott el a társaságtól, de látszott rajta, hogy gondterhelt. Ő maga sem tudta, hogy mi bántja. Amikor a felesége vagy a beosztott tisztek közül valaki érdeklődött hogyléte felől, rendre elhárított minden segítőkész szándékot. Azt mondta, jól van, és senki se aggódjon miatta.

Egy alkalommal kivételesen hosszabb beszélgetést folytatott öccsével, Tómmal, aki hadnagyként szolgált mellette.

– Ide hallgass, Tom, ha én indián volnék, biztos, hogy azok mellé állnék, akik a szabad életet választják, és nem a rezervátumot!

– Furcsa, hogy ezt mondod, Autie – ez volt Custer gyermekkori beceneve –, te, aki mindig is a másik oldalon álltál. Mi ez a hirtelen rokonszenv és együttérzés?

Tom Custer nagydarab, iszákos ember volt, míg bátyja, a tábornok mindig csak vizet ivott. Féltő gonddal vigyázott öccsére, és minden hadjáratra magával vitte.

– Tanuld meg Tom, hogy egy férfi nem mindig az, aminek látszik. Néha több, néha kevesebb, és még a testvére sem ismerheti minden gondolatát. Itt vannak például az indiánok: szerintem az emberiség legnemesebb példányai. A természet kegyetlen törvényszerűségei érlelik nemessé, bátorrá és alkalmazkodóvá őket. Ha lenne még egy életem, azt legszívesebben köztük élném le. Tom Custer felugrott:

– Csak nem azt akarod mondani, hogy indián szeretnél lenni!? – Harsányan nevetett és a térdét csapkodta. – Ez igen, Autie! te mint indián! Fantasztikus ötlet!

Sárga Haj megrázta a fejét.

– Csillapodj, öcsém, és figyelj rám! – A tábornok hangja parancsoló volt. Tom Custer hadnagy bólintott és leült. Custer a korábbi lágy hangon megkérte testvérét, hogy jól nézzen körül a szobában, ahol a falakat trófeák és kitömött madarak borították. Ezeket mind a tábornok lőtte, sokszor lóhátról. Most

rádöbbent, milyen ostoba és felesleges dolog volt lemészárolni ezeket a vadállatokat. Nem tudni, a fiatalabb testvér felfogta-e ennek a különös önvallomásnak a lényegét, hogy milyen érzés lehet ifjúból középkorú férfivá válni.

– Egyetlen, drága testvérem – folytatta a tábornok –, hát nem érted? Ezen a télen harmincöt éves leszek. – Nincs többé felhőtlen ifjúság...

– Számomra te mindig a régi, kedves kölyök maradsz – válaszolta Tom.

– Igen, tudom, de a harmincöt az harmincöt. Megöregedtem.

– Megöregedtél? Na, ne nevettess, bátyám!

Custernek igaza volt. Ugyan messze járt az öregségtől, de külseje az utóbbi években jelentős változáson ment keresztül. Arcvonásai megnyúltak, orra elkeskenyedett. Kiugró szemöldökcsontja fölött dús, bozontos szemöldök védte a halovány, fénytelen szemeket. Bajsza kócos és rendezetlen volt, emiatt merészen ívelt álla vesztett korábbi keménységéből. A legszembetűnőbb azonban a híres szőke haj fokozott gyérülése, elvesztése volt. Elöl és hátul a homlokon meg a tarkón a szőke fürtök továbbra is dúsan göndörödtek, de a fejtetőn... ott már alig maradt belőlük valami.

Tom Custer, aki többnyire minősíthetetlen hangon beszélt az indiánokról, most megérezte bátyja hangjában az őszinte szánakozást. Custer folytatta:

– Az indián tiszteli és óvja az időseket, és elnézően bánik a bolondokkal. Hűséges barát és szerető szülő. Az adott szó mindennél fontosabb számára. Az indiánok legnagyobb tévedése az, hogy azt hiszik, a fehérek is úgy gondolkodnak az életről és a szabadságról, mint ők.

– A rézbőrű nem azért harcol, hogy ölhessen, hanem azért, hogy megmaradjon, és a gyerekei is megmaradjanak. Tulajdonképpen állandó időzavarban van, mert a létért folytatott küzdelemben nem marad ideje a mindennapok bensőséges szokásaira: arra, hogy megolajozza a puskáját, vagy arra, hogy a Nagy Szellemhez fohászkodjék. Ha a béke ára a rabszolgasors vállalása, akkor az indián eleve halott ember. Számára a szabadság maga az élet, a rezervátum a halál.

– De Autie! – mondta Tom Custer te magad is tudod, hogy néhány hét múlva, ha már utolérted Esőáztatta Arcot, egészen más véleményed lesz a rézbőrűekről. Ismerlek jól, inkább nem eszel, csak hogy indiánra vadászhass.

Custer tekintete szobájának nyugatra néző ablakára esett:

– Nem, nincs igazad, Tom. Figyelj jól, felolvasok valamit: *„Az Egyesült Államok kormánya elismeri és ezen szerződésben megerősíti, hogy a North Platté folyótól északra és a Bighorn-hegységtől keletre eső területek az indián nép kizárólagos tulajdonát képezik. Oda fehér ember be nem léphet, és azon keresztül nem haladhat. Az ezen területen létesült katonai állomáshelyeket fel kell számolni és az odavezető utakat le kell zárni."*

– Ez a sziúkkal 1868-ban Fort Rice-ban megkötött szerződés tizenhatodik cikkelye. Igen, ezt ígértük az indiánoknak, és amit kapnak, az az emberiség legsötétebb csőcseléke. A földfoglalók ellepik majd a Fekete-hegységet, és nem lesz, aki megállítsa őket. De ami a legszörnyűbb, én magam

szabadítottam ezt az istencsapást a sziúkra.

– Ne vedd úgy a szívedre, te is tudod, hogy ennek így kellett történnie – szólt Tom.

– Na persze, de ezt hallgasd meg, ez a hadügyminisztérium végrehajtási utasítása: „*Ha a földfoglalók megérkeznek sziú földre, a Hetedik Lovasezred nem avatkozhat be sem az egyik, sem pedig a másik oldalon. Várakoznia kell..."*

– Érted már, Tom!? A sziúknak végük.

– Ne légy olyan szentimentális, ennél rosszabbat is el tudnék képzelni. Mi a fene van veled, Autie?

George Amstrong Custer hosszan állt az ablaknál. A tájat vagy a jövőt fürkészte? Ki tudja. Az is lehet, hogy megsejtette a jövőt, és hallani vélte a legyilkolt indiánok szellemének vészjósló ígéretét: „Nincs menekvés, eljövünk érted!"

III. RÉSZ
A POWDER FOLYÓ

Tatanka Jotanka, a Jövőlátó

1875 szokatlanul békés év volt sziú földön; a Lincoln-erőd, Montana és Wyoming területén. Nem érkeztek hírek a fehérek és az indiánok közötti összetűzésekről. Custer felderítői is munka nélkül maradtak. A sziúk talán elmentek a bölények után, hiszen tudvalevő, hogy az élelmük, a sátraik és sok más egyéb dolog készül ezekből az őslényszerű állatokból, vélekedtek sokan.

Valójában az történt, amit Custer előre megjósolt: aranyásók és földfoglalók lepték el a Fekete-hegységet. Az indiánok nem csaptak le rájuk, pedig a hadsereg és az Indiánügyi Hivatal illetékesei biztosra vették, hogy nem térnek ki a harc elől. Akkor hát mi történhetett?

A hírlapok címoldalai hemzsegtek az indiánokat gúnyoló szalagcímektől: *„A sziúk gyáván megfutamodtak", „Borítsunk fátylat az indiánkérdésre", vagy „A rézbőrűek elrejtőztek"*. Szó se volt menekülésről. Sőt épp ellenkezőleg...

Montana és Wyoming síkságain, ahol a Powder-, a Tongue-, a Rosebud és a Bighorn-folyó hömpölygött, Foltos sas sziú gyermekei egyre csak gyülekeztek. Az, hogy a Pa sapán nem mutatkoztak, nem a véletlen műve volt, de súlyosan tévedett, aki azt hitte, hogy feladták a harcot.

Az indiánok készültek valamire.

Új törzsfőnököt is választottak, olyat, aki nem véres haditettekkel, skalpok gyűjtésével szerzett hírnevet magának. Meggyőző erejű, halk beszédével fokról fokra jutott el odáig, hogy népe vezetőjének tekintse.

Az olyan lovas nomád nép, mint a sziú, külön nevet ad az ilyen indiánnak: Jövőlátónak hívták. Jövőlátó nem volt daliás termetű harcos, mint Vörös Felhő, szónokolni se tudott úgy, mint Foltos Farok, és nem volt vérszomjas sem, mint Fékevesztett Ló. Kistermetű, középkorú ember volt, aki fejdíszként egyetlen sastollat tűzött a hajába. Jobban hallgattak rá, mint bármelyik törzsfőnökre, mert szavaiból érezni lehetett, hogy nagy tettekre képes, megbízhatnak benne. Hívó szavára az összes sziú törzs egy nagy táborba gyülekezett.

Jövőlátó a hunkpapa törzsből származott, amely az oglalákkal együtt a sziúk két legharcosabb törzsének számított. Látomása, amelyet egyszerű szavakkal előadott, minden indián szívet megdobogtatott, a régi idők szellemét idézte. A szomszédos törzseket, az arapahókat és a sejeneket is harcba hívta, hogy egy utolsó nagy csatában közösen diadalmaskodjanak a sápadtarcúak felett.

Jövőlátó igazi neve Tatanka Jotanka volt, de a fehérek Ülő Bikaként ismerték. Neve hallatára a sápadtarcúak szíve megremegett. Elvesztették minden bátorságukat.

Fékevesztett Ló döntése

Gyönyörű ősz köszöntött sziú földre. A kövérre hízott bölények fényes, vastag és tömör bundát növesztettek, és fürgén száguldoztak a prérin. Gazdag zsákmány ígérkezett. A sziúk sátrai még a nagy fagyok előtt megteltek bölényhússal. A nagy szakértelemmel kikészített bölényirhát sátrak borítására használták, de takaróként is jó szolgálatot tett az indiánoknak. A rézbőrűek Uncle Ptének becézték a számukra oly létfontosságú monstrumokat. Ideje volt, hogy a sziúk mindezért köszönetet mondjanak a Nagy Szellemnek.

A sejenek és az arapahók nem csatlakoztak Ülő Bikához, de nem is utasították vissza a sziúk újdonsült főnökét. Azt mondták, tavaszig még van idejük gondolkodni. Az indián télen amúgy sem háborúzik.

Ülő Bika nem haragudott rájuk, de furcsának találta, hogy indián testvérei elfeledkeztek a sápadtarcúak hazugságairól és a szerződésszegésekről.

„A sejenek talán már elfelejtették, hogy Vörös Felhőt, Makpija Lutát a fehérek mennyire megalázták és milyen nevetségesen alacsony árat kínáltak neki a Pa sapáért!? Vagy arra sem emlékeznek, hogy az Indiánügyi Hivatal emberei hogyan próbálták rábeszélni, hogy ne ellenkezzen!? A sápadtarcúak hat millió dollárt, vagy évi négyszázezret akartak fizetni a sziúk szent hegyéért. Talán Vörös Felhő válaszára sem emlékeznek, aki kijelentette, hogy ha már mindennek vesznie kell, akkor legalább magas árat kér érte. százszor annyit kért, mint amennyit a sápadtarcú fizetni akart. Azt is feltételül szabta, hogy a kormánynak hat generáción keresztül elfogadható módon gondoskodnia kell a sziúkról. Ez a legkevesebb, amit az életünkért és a szabadságunkért kérhetünk, mondta Vörös Felhő", fejezte be beszédét Tatanka Jotanka.

Ülő Bika arról is beszélt, hogy a sápadtarcúak megfenyegették Vörös Felhőt, egyszerűen elveszik tőlük a Pa sapát, ha nem jutnak egyezségre. A büszke, nagy megbecsülésnek örvendő törzsfőnök megtörten tért haza Washingtonból, és közölte népével, hogy nem tud tovább küzdeni, feladja. Később a „nemes vadember" könyörögve kérte a sziúkat, hogy ha nem akarnak éhen pusztulni, fogadják el, amit a fehérek javasolnak, és vonuljanak be egy rezervátumba. A sziúk Látóembere gyáváknak és asszonyoknak nevezte a sejen harcosokat. Tudta, hogy előbb-utóbb mellé fognak állni, mert van önbecsülésük.

A sejenek halogatták a döntést, azt mondták, a fehérek még meggondolhatják magukat, és kedvezőbb feltételeket szabhatnak. Talán nem is olyan gonoszak, és nem tekintik rabszolgának a szabad indiánokat. Két Hold szerint az indiánok többsége eleve nyomorúságos rezervátumokban sínylődik. Mit akar Ülő Bika? Nem látja, hogy nincs, aki harcoljon? Különben is, miért harcoljanak a sápadtarcúak ellen, amikor azok békét kínálnak? Várják ki a tavaszt, akkor majd döntenek a jövőről.

Ülő Bika és Fékevesztett Ló már kezdett lemondani arról, hogy Két Holdat és a sejeneket maguk mellé állíthatják. Ám ekkor váratlan fordulat

következett: ami nem sikerült az indiánnak, azt elérte a fehér ember.

1875. december 3-án egy levél érkezett az Indiánügyi Hivatalba. A belügyminiszter utasítását tartalmazta, amely így hangzott:

„Hivatkozással korábbi levelezésünkre, az engedetlen és ellenséges sziú törzsek megrendszabályozása érdekében ezúton utasítom önöket, hogy vegyék fel a kapcsolatot a Dakotába, Montanába és a Peck-erődbe telepített indiánügynökségekkel annak érdekében, hogy január 31-éig minden sziú törzs a számára kijelölt rezervátumba érkezzen. Amennyiben ez nem történik meg, úgy kénytelenek leszünk katonaságot kivezényelni...”

A levél a legnagyobb titoktartás mellett jutott el a címzetthez, de a tartalma így is kiszivárgott. Nyilvánvalóvá vált, hogy a fehérek nem várnak tavaszig, háborúra készülnek. A sejenek tehát alaposan tévedtek. Mindez a tél legzordabb, legkegyetlenebb időszakában történt. Ülő Bika és Fékevesztett Ló népe nagyon messzire táborozott azoktól az ügynökségektől, ahová be kellett volna vonulniuk. A legközelebbi indiánügynökség is kétszáz mérföldnyire volt, de a hunkpapák és az oglalák falvai még ennél is messzebbre, mélyen a síkság belsejében épültek fel. Kegyetlenség volt arra utasítani őket, hogy ilyen feltételek mellett január 31-éig jelentkezzenek valamelyik ügynökségen, ráadásul a futárok a megadott időpontig el sem érték a sziúkat.

Minden világossá vált. A sápadtarcúak teljesíthetetlen rendelkezéseket hoznak, hogy azután a hadsereg kék zubbonyos egységeit küldjék az indiánok ellen. A sejeneknek azonnal kellett volna csatlakozniuk a sziúkhoz, de Két Hold még mindig vonakodott. Azt mondta, hogy Fehér Atya a sejenekről nem rendelkezett, a lovas katonák őket nem bántják, csak a sziúknak kell útra kelniük.

Fehér Atya az Egyesült Államok elnökét jelentette az indiánoknak. Az összes hivatalos okmány mögött az elnök akaratát sejtették. Ez esetben Grant elnök nem tudott a parancsról, azt a belügyminiszter saját hatáskörében adta ki.

Ülő Bika haragosan fogadta a híreket, és rögtön gyűlésbe hívta a sziúkat a Hód-patakhoz, a hunkpapák falujába. A bölény- és farkasirhákba burkolózott törzsfőnökök egyenként vagy kisebb-nagyobb csoportokban érkeztek. A gyilkos hideggel és a fehérek ellenséges szándékaival dacoló komor főnökök Vörös Felhő kivételével mind Tatanka Jotanka sátra köré gyűltek. Vörös Felhő törzse egy részével elindult a rezervátumba. A nagy tanácskozás kezdetekor üresen hagyták a helyét, de aztán a vének felkérték Fékevesztett Lovat, hogy üljön le közéjük. Vörös Felhő neve nem hangzott el többé. Nem számított: megszűnt létezni. Az oglalák új főnöke pedig rövidesen hallatta szavát a tanácsban.

De előbb a törzsfőnökök sorban előadták, hogy népük mit határozott: útra kelnek a hóban, fagyban, jégviharban a rezervátumba, vagy szabadon küzdenek tovább, mint apáik. Ülő Bika és Fékevesztett Ló maradt a legvégére. Mindenki tudta, hogy amit ők mondanak az lesz a végső, közös döntés.

Mikor rá került a sor, Ulő Bika nem állt fel, mint a többiek, csak felemelte a kezét és így szólt:

– Büszke főnökök, ismeritek a véleményem, hadd beszéljen hát fiatal oglala testvérem helyettem is! Minden tekintet Fékevesztett Ló felé fordult, aki lassan felemelkedett és mozdulatlan maradt. A tűz megvilágította bronzvörös arcát. Mélykék szeme vészjóslóan csillogott a tűz fényében. A testét borító skarlátvörös Hudson's Bay-takaró csak fokozta alakjának vöröses izzását. Valósággal megállt a levegő. A tűz körül ülő törzsfőnökök hátán végfutott a hideg. A több évtizedes ádáz küzdelem és a népeik sorsa miatt érzett aggodalom egyetlen vijjogó csatakiáltásban tört ki: a törzsfőnökök Ülő Bika mellett az ifjú oglala harcost is elismerték vezérükként.

– Nagyra becsült főnökök – kezdte beszédét Fékevesztett Ló. – Nehezen találok szavakat erre a megtiszteltetésre, de annyit megígérhetek, hogy hűséges leszek hozzátok és népetekhez. Soha sem foglak arra kérni titeket, hogy hóban és fagyban vonuljatok valamelyik Indián Ügynökség rezervátumába, ahol sem jó szó, sem elegendő élelem nem vár rátok.

– Itt maradok veletek, és ha úgy döntőtök, megküzdünk a fehérek lovas katonáival. Ha kell meghalunk, de büszkén halunk meg! Ezt én mondtam, Tasunka, az oglalák főnöke!

Egyedül Kan Kutya, Fékevesztett Ló gyerekkori barátja határozott úgy, hogy csatlakozik Két Hold népéhez. A többiek a harcot választották.

– A-Ah Ka-tela! Ennek így kell lennie! Pusztuljanak a sápadtarcúak!

A kétnyelvű vaszikun! a hazug sápadtarcú

Február havában a Tongue-folyó vidékének szabad indiánjai a tél fogságában éltek, de nem nélkülöztek. Igaz, hogy az időjárás zord és kegyetlen volt, de bőven volt élelem és tüzelő. A bölénylepény, a szárított bölényürülék ősidők óta kiváló tüzelőanyagnak bizonyult.

Az indiánok olyan híreket kaptak, hogy a nagy havazások miatt a katonaság még a Lincoln-erődig se volt képes eljutni. A sápadtarcúak főnökei úgy döntöttek, hogy télen már nem támadják a Tongue-, a Rosebud- és a Powder-folyó környékén telelő sziúkat. Hát nem furcsa? A sápadtarcú szerint ilyen havazásban nem lehet útra kelni, de akkor miért várja el az indiántól, hogy végigmeneteljen ugyanazon az útvonalon? A vaszikun számára kétféle igazság létezik?! Hát nem furcsa? Az indián mindig igazat mond, és mégsem megy vele semmire.

A sziúk jó híreket kaptak. A rokonok, ismerősök meglátogatták őket a rezervátumból, és mind ugyanazt mondták: nem kell félniük, a lovas katonák nem jönnek a télen. A családokat így hát semmi sem veszélyeztette: a szülők játszhattak a gyermekeikkel a jó meleg sátrakban, a nők kényelmes mokaszinokat és szarvasbőr ingeket varrhattak a tavaszi vadászat idejére. A férfiak győztes csaták és dicső haditettek elbeszélésével töltötték az időt úgy, mint a régi, boldog időkben, amikor a lovas katonák nem törtek az életükre.

„Ovanyeke vaste, jól ment a sorunk, boldogságban éltünk", mondták a sziúk, de örömükben megfeledkeztek róla, hogy a lovas katonák miként bántak el Kormos Üst főnökkel és népével. Eszükbe se jutott, hogy nemcsak keletről, hanem délről is érheti őket támadás.

A katonaság Wyomingban, a Fetterman-erődben készült a hadjáratra, olyan titokban, hogy amikor március elején a Bozeman-ösvényen megindultak Montana felé, a sziúk még azt sem tudták, hogy egyáltalán léteznek. Ez a haderő a Wolf-hegység felső folyásához, a Tongue folyóhoz igyekezett, és a parancsnokát, George Crook tábornokot az indiánok legalább annyira gyűlölték, mint Custert. Három Csillag tábornok vagy Vörös Szakáll volt az indián neve.

Custer washingtoni barátai meg voltak győződve róla, hogy a tábornok a roppant havazások miatt nem kap lehetőséget a sziúk megleckéztetésére. Mások viszont azt terjesztették, hogy nem az időjárást kell okolni. Valami másnak is kellett történnie, amiért Custer kerülte a találkozást a sziúkkal.

Crook tábornok és Prédalesõ

1875 kora őszén Custer állomáshelyétől messze, keleten töltötte a szabadságát. Bájos feleségével már egy ideje New Yorkban időzött, és a tábornokot szemlátomást nem nagyon izgatta, hogy mi történik odahaza, a kőkeményre fagyott préri közepén álló erődben.

Időről időre meghosszabbította szabadságát a hadügyminisztériumban, mígnem februárban Crook tábornok kapott utasítást a sziúk felkutatására és megrendszabályozására.

A hír hallatán Custer a Lincoln-erődbe sietett. Röviddel azután, hogy odaérkezett, táviratot kapott a hadügyből:

„Custer tábornok haladéktalanul utazzék Washingtonba!", szólt a parancs. Custernek kongresszusi meghallgatáson kellett megjelennie, hogy választ adjon bizonyos kérdésekre.

Azt, hogy a kongresszusi meghallgatás a Custernek állított csapda lett volna, nem lehet tudni, de nagy a valószínűsége, mivel a tábornok egy újságcikkben meglehetős őszinteséggel nyilatkozott a hadseregen belüli korrupcióról. A maga naiv őszinteségével kenőpénzek elfogadásával vádolta az akkori hadügyminisztert, William W. Belknapot – az elnök jó barátját –, akit később vád alá is helyeztek.

Custer visszautasította, hogy bármi köze volt az újságcikkhez, de betelt a pohár, Grant elhatározta, hogy megleckézteti. Ez alkalommal Custert még befolyásos barátai sem tudták megvédeni, igaz, ő sem hagyta magát elnémítani. Végül a Kongresszus mendemondának minősítette vallomását, és eltiltotta a további tanúskodástól. Az állomáshelyére se térhetett vissza. Az elnök győzött. Grant elnököt sokan szivarrágcsáló, whiskyivó vénembernek tartották, de azt senki sem tagadta, hogy a polgárháború során nyújtott teljesítményével az USA történelmének egyik legtehetségesebb tábornokává vált. Grant, a profi katona nem kedvelte Custert. Megbízhatatlannak, szertelennek és kiszámíthatatlannak tartotta, aki alkalmatlan a sziúk elleni végső leszámolásra.

Így történhetett, hogy miközben Custer Washingtonban még azon elmélkedett, hogy hogyan fosztották meg élete nagy lehetőségétől, addig Crook tábornok, aki nem politizált, csapataival már mélyen benn járt az indián földön, Észak-Wyomingban. Március második hetében érte el a Tongue forrásvidékét és elindult a nagy sziú tábor felé.

Crook csapatai és a sziúk között már csak a Wolf-hegység mély hóval borított gerince húzódott. Amikor Crook Montanába ért, első számú felderítője, Frank Grouard azt tanácsolta neki, hogy ne késlekedjen, fokozza az iramot. Attól kezdve a katonák megkettőzték erőfeszítéseiket.

Bár sötét bőrszíne miatt mindenki indiánnak nézte, az ifjú felderítő félvér volt: francia apától és bennszülött anyától származott, akitől a bőrszínét is örökölte. Ha fehér lett volna, akkor egy, a telepeseket ért támadás során a sziúk nem kímélték volna meg az életét. A hunkpapák táborába került, ahol

maga Tatanka Jotanka nevelte, tanította, úgy bánt vele, mintha a saját gyermeke lett volna.

Indián nevet is kapott: „Aki Felemelt Kézzel Ül"-nek hívták, de ismerték úgy is, hogy Prédaleső. Mikor Grouard felnőttként visszatért a sápadtarcúak közé, Ülő Bikát és az egész törzset fájdalmasan érintette, hogy elhagyta őket. Hát még ha tudták volna, hogy a gyűlölt kék katonák szolgálatába állt.

Így történhetett, hogy amikor 1876. március 14-e dermesztően hideg reggelén a sziúk felderítői jégdarával belepett musztángjaik hátán ülve egy szeles sziklaszirt tetejéről végigtekintettek a befagyott Tongue-folyón, nem várt, kellemetlen meglepetésben volt részük.

Látták, amint Crook hadoszlopa; lovasok, gyalogosok, ellát– mányos és muníciós szekerek hosszú, kígyózó menete halad a téli táborhely felé. Amikor tüzetesebben szemügyre vették az ellenséget, ijesztő felfedezést tettek. Látták, hogy a katonákat Három Csillag vezeti. A hunkpapák rögtön nyugtalankodni kezdtek, ám a java még hátra volt.

A sziúk oglala vezetője egy halott tiszttől zsákmányolt katonai távcsővel figyelte a vonuló katonákat. Most átnyújtotta az egyik hunkpapának:

– Nézd meg jól, ki lovagol Vörös szakáll mellett, ki vezeti a vaszikunt ellenünk. A hunkpapa felkiáltott:

– Hovo! Prédaleső!

A sziúk pontosan tudták, mekkora veszélybe kerültek. Mostantól fogva rendkívül óvatosan, körültekintően kell cselekedniük, győzelmi esélyeik megromlottak.

– Én itt maradok, és figyelem a katonákat – mondta Kis Ölő, az oglala.

– Te siess Ülő Bikához, és figyelmeztesd a veszélyre, te pedig Fékevesztett Ló táborát riadóztasd! Hopo, hopo, siessetek!

A hunkpapák leereszkedtek a magaslatról, és vágtatva indultak északnak. Kis Ölő egészen addig várt, amíg az utolsó katona is kikerült a látómezőből, majd mokaszinjának sarkát belevágta musztángja oldalába, és a két hunkpapa nyomán haladva lelovagolt a völgybe.

– Hukahej! Kis lovam! Induljunk utánuk, de csak óvatosan!

Kan Kutya végzetes hibája

Kis Ölő nem sokáig követhette Crook hadoszlopát, mert Prédaleső jelzésére a katonák váratlanul megálltak. Az oglala erősen figyelt a távcsövén keresztül: Grouard izgatottan mutogatott a Powder-folyó irányába. Kis Ölő tudta, hogy arrafelé Két Hold, a rezervátumba önként bevonult sejen törzsfőnök és népe táborozik. Két Hold nem lépett a hadi ösvényre. A katonák nem támadnak meg békés indiánokat.

Kan Kutya csak az után csatlakozott Két Holdhoz, hogy a sejenek főnöke megüzente a Standing Rock-i Indiánügynökségnek, törzsével bevonul a rezervátumba. Biztosra vette, hogy ha a katonák a sejenekkel közös táborban találják, nem bántják majd őket. Úgy tervezte, tavasszal azután ő is elindul a rezervátumba. Addig meghúzódnak a sejeneknél. A katonáknak tudniuk kell, ki a barát, és ki az ellenség, gondolkodott Kis Ölő.

A hadoszlop ismét megindult, de most elkanyarodott a Tongue-folyótól, és keletre, a Powder-folyó felé haladt. Az ifjú oglala örömmel állapította meg, hogy abban az irányban elkerülik Ülő Bika és Fékevesztett Ló táborát.

De valami még sincs rendjén! Prédaleső észrevett valamit, ami az ő figyelmét is elkerülte. Kis Ölő arra gondolt, hogy Crook híres felderítője felfedezhette Kan Kutya és követői nyomát, amelyet akkor hagytak, amikor az oglaláktól átvonultak Két Hold táborába. Prédaleső legendás nyomkereső volt, jobb bármelyik indiánnál, de ezúttal tévedett, mert azt hitte, hogy

Kan Kutya nyomai Fékevesztett Lóhoz vagy Ülő Bikához vezetnek. Hiába képes a sziú, a sejen és arapahó lovak patanyomait megkülönböztetni egymástól, amire rajta kívül csak Bridger, a torok, egy sápadtarcú, és Véres Kés az arikara indián, Custer legkiválóbb felderítője képes. Hiába ő a legjobb, ezúttal tévedett, mert amerre elindult, biztosan nem találja meg a sziúk nagy táborát. Azok a nyomok a sejen faluhoz vezetnek.

Kis Ölő mégis feszült volt. Hirtelen gyorsabbá vált a szívverése, a vér dobolni kezdett a fülében. Hát persze! Hogy erre nem gondolt korábban! A kishúga, Derűs Hajnal három nappal azelőtt indult el Kan Kutya táborába, és mostanára biztosan odaért már. Mi lesz, ha a katonák ott találják? Kis Ölőnek egyetlen esélye maradt, előbb kell a sejenek táborába érnie, mint a kék katonáknak. Derűs Hajnalt időben el kell vinnie onnan.

– Ne félj, kis lovam! Fuss, ahogy csak bírsz! – súgta Kis Ölő a musztángjának. – Fuss, mintha Junke Lo, a Gonosz szellem üldözne, lihegne a sarkadban! Hopo, Hukahej. Iho! Rajta, vágtass!

A musztáng úgy megrettent a sziú halál isten nevének hallatán, hogy szélsebes vágtába kezdett.

Moore hadnagy legendája

Március 16-án késő délután egy mély, sötét és huzatos völgyben Crook megállította a menetoszlopot.

Nem messze onnan Grouard rátalált Kan Kutya nyomaira, de rengeteg más nyomot is talált.

– A friss nyomokat a sejenek hagyták, de az is lehet, hogy a sziúk, mert sokszor együtt vándorolnak, főleg télen – mondta Prédaleső Crooknak.

– Nézze, Frank, biztosra kell mennünk, minket csak a sziúk érdekelnek.

– Értem én, uram, de ezek indiánok! Bármi megtörténhet!

– Milyen messze lehetnek, Frank? – kérdezte Crook.

– Amott egy tűzrakás nyomait láttam, még parázslott a hamu – válaszolt Prédalesző.

– Úgy vélem, hogy a nagy sziú tábor már nincs messze. A folyó kanyarulatánál a Sage Mesa alatt lehetnek, ismerem jól azt a vidéket.

J. J. Reynolds ezredes és Anson Mills százados, Crook két rangidős tisztje addigra a hadoszlop élére, Crook és Grouard mellé lovagolt. Mills nyugodt, kiegyensúlyozott, indián-ügyekben realista tiszt volt. Reynolds pont az ellenkezője: idegesen viselkedik, nehezen fegyelmezi magát. Mills százados szólalt meg elsőként.

– Mi újság, Grouard, megvannak a fickók?

– Meg, uram. De csak akkor vehetjük biztosra, ha látom a lovaikat. Sötétben is megismerem az oglala lovakat, uram. – Remélem, ma már nem áll szándékában utánuk menni – aggodalmaskodott Reynolds.

– Ez csak önöktől függ, ha bírják az iramot, még ma éjszaka elérhetjük a sziú tábort. Grouard nem kedvelte Reynoldsot. Az volt a véleménye, hogy az ezredesnek nincs helyén a szíve, nem igazi, vérbeli katona. Crook legendás vörös szakállát simogatta. Az indián csaták hőseként harcolt az arizóniai sivatag vérszomjas apacsai, a texasi síkság komancsai és az északi hegyvidék sziú harcosai ellen. Most a dermesztően szeles völgyben az általa vezetett hadoszlop esélyeit latolgatta. Felnézett az égre, és mélyet szippantott a hideg levegőből.

– Hát, nem tudom... – szólalt meg –, küldjek egy teljes hadoszlopot maroknyi indián ellen, amikor rövidesen havazni fog, nemsokára besötétedik, és a nyomok sem egyértelműek? Nem, más megoldást kell találnunk!

Reynolds ezredes azonnal helyeselni kezdett:

– Igen tábornok, letáborozunk, és kivárjuk a reggelt, azután eldöntjük hogyan tovább.

– Ezredes – kezdte Crook félreérthetetlen mosollyal az arcán –, nem értek egyet önnel, sőt mi több, parancsba adom, hogy Mills, Egan és Moore az embereivel most azonnal induljon el, és kutassa fel Fékevesztett Ló táborát. Én itt megvárom önt.

Crook elrendelte, hogy Grouard is tartson Reynoldsszal. Erre azért volt szükség, mert a tábornok nem bízott az ezredesben, attól tartott, hogy

elvakultságában bármelyik útjába eső indián táborra kész rátámadni. Crook parancsa így szólt:

– Ha tényleg Fékevesztett Lóval állunk szemben, akkor meg kell semmisíteni őt és az egész táborát, de ha nem, akkor egyenesen megtiltom, hogy bármilyen formában ártson az indiánoknak. Ha nem tartja be a parancsomat, hadbíróság elé állíttatom, megértette, ezredes?!

Az volt a lényeg, hogy Fékevesztett Ló horogra kerüljön. Ő volt a felkelés szíve, Ülő Bika nem értett a harchoz, sohase háborúzott. Fékevesztett Ló nélkül semmire se ment volna. Napnyugta után, amikor a katonák már eloltották a tüzeket, és felkészültek az éjszakai pihenésre, a feladatra kiszemelt szakasz elhagyta a tábort.

Az élen Grouard mutatta az utat.

A kegyetlen hóviharban a széllökések ereje szinte feldöntötte a lovasokat. A Powder-folyó felé haladva a hideg egyre fokozódott. Prédaleső kitartóan haladt az élen, nem lassított az iramon. A kis csapat egész éjszaka káromkodva és vakon botorkálva menetelt a tomboló hóviharban, de megérte, mert Ülő Bika fogadott fia még pirkadat előtt rátalált az indiánokra. Amint megpillantotta az indián lovakat, Grouard rögtön tudta, hogy azok csak oglala musztángok lehetnek.

Prédalesőnek abban igaza volt, hogy oglala musztángokat látott, de nem Fékevesztett Ló táborát készültek megtámadni. A felderítő előrekúszott, egészen a kipányvázott lovakig, ahonnan jól hallotta, amint egy őrszem körbejár, és a falu tudtára adja, hogy minden rendben, támadástól nem kell tartani. Kis Ölő elmondta, hogy jönnek a katonák, de azóta újabb felderítőket küldtek ki, akik ezt nem erősítették meg. Azt jelentették, hogy nem láttak sápadtarcúakat.

Kis Ölő biztosan tévedett, hisz fiatal még. Megesik ez mindenkivel.

– Vaszte! Vaszte! – kiáltotta az őrszem. – Aludjatok tovább!

Grouard azonnal rájött, hogy mi történhetett: a Kis Ölő visszatérte után kiküldött felderítők nem mentek elég közel a Tongue-folyóhoz, és így nem fedezték fel Prédaleső és a katonák nyomait.

Szabad volt az út Reynolds előtt. Csak intenie kellett, és Egan, Mills valamint Moore emberei rávetik magukat a táborra, és eltörlik a föld színéről.

– Egy kis indián céllövészet, uram, semmi más – mondta Grouard.

Az „indián céllövészet" abból állt, hogy a rezervátumokban élő indiánok a számukra kiutalt és karámokba terelt marhákat közvetlen közelről lövöldözték halomra.

Reynoldsnak addigra már elment a kedve az egésztől, de nem hátrálhatott meg.

– Egan, támadjanak! – adta ki a parancsot. Egan utasította Moore-t, hogy egységével észak felől zárja el a menekülési útvonalat, míg ő és Mills katonái délről rohamoznak. Egan nagy lendülettel megkezdte a támadást, de nem elég gyorsan, mert egy, a reggeli tűzrakáshoz tűzrevalót szedegető öregasszony felfedezte a hajnali ködből előbukkanó katonákat. Vérfagyasztó kiáltása

harcost, asszonyt és gyermekeket eszeveszett menekülésre késztetett. Az időjárás az indiánoknak kedvezett, mert a hirtelen felszálló ködben minden jól láthatóvá vált.

A támadás teljes egészében kibontakozott. Kan Kutya és Két Hold – Kis Ölő puskatüzének fedezete mellett – azonnal felvette a harcot az ellenséggel. Kis Ölő félig meztelenül tört előre és winchesterével egymás után hat katonát terített le. Egan csapata megtorpant, az indiánok időt nyertek. A harc hevesen tombolt. Grouardot két lövés érte és azonnal meghalt. Reynolds nem számított ilyen heves ellenállásra.

Kis Ölő mindenre figyelt:

– Visszavonulnak! Gyorsan! A nőket és a gyerekeket vigyétek a sziklák közé, ott biztonságban lesznek. Azok, ott, fent biztosan félnek, nem lőnek ránk. Arra kell menekülnünk.

Moore hadnagy csapata egy zsályacserjésben, a Mesa tetején maradt. Valamiért nem avatkoztak be a küzdelembe, szabad volt az út a sziklák felé. Kan Kutya odakiáltott Kis Ölőnek.

– Összegyűjtjük az embereket, azután megpróbálunk feljutni a magaslatra, te addig tartsd fel a sápadtarcúakat.

A sejenek olyan erős puskatüzet zúdítottak Egan embereire, hogy azok elkezdtek visszavonulni, de gyorsan rendezték soraikat és ellentámadást kezdeményeztek. Kan Kutya összeterelte a nőket, az öregeket és a gyerekeket, hogy együtt, egy irányba menekülhessenek. Mielőtt ez megtörtént volna, az indiánoknak egy súlyos döntést kellett meghozniuk, amit rövid vita, kiabálás előzött meg. Végül Két Hold döntését fogadták el, aki azt mondta, hogy igaz, megszakad a szíve a musztángokért, de ott kell hagyniuk őket, mert a mély hóban lóháton nem tudnának elég gyorsan menekülni. Kan Kutya is jól ítélte meg, hogy csak futva van esély a menekülésre.

– Hopo! Hukahej! Rajta, kövessetek! – kiáltotta Kan Kutya.

Az egész falu a biztonságot jelentő magaslat felé rohant, de Moore katonái addigra felsorakoztak azon a csapáson, ahol a menekülő indiánok már elkezdtek felfelé kapaszkodni. Amit a fiatal hadnagy ezután tett vagy nem tett, arról a vadnyugaton különféle mendemondák keringtek.

Ezek egy dologban megegyeztek: Moore-t gyávának és árulónak bélyegezték.

Tény, hogy Moore emberei nem tüzeltek a sejenekre, de az indiánok nem vagy nem csak ezért fogadták szívükbe. Azt már tudjuk, hogy mit nem tett Moore hadnagy. Lássuk hát, mit tett valójában.

Amint a sejenek megindultak felfelé a meredek, sziklás emelkedőn, Moore és katonái borzalmas jelenetek szemtanúivá váltak. Az indián anyák csecsemőikkel a hátukon küzdöttek az életükért, és sokan felbuktak kapaszkodás közben. Árván maradt kisgyerekek kiáltoztak a szüleik után, és próbáltak segíteni az öregeknek az előrejutásban. A hadnagy üvöltve utasította az őrmestereket, hogy ne lövessenek a szerencsétlenekre, adjanak nekik helyet a meneküléshez. Moore emberei folyosót nyitottak a halálra rémült

indiánoknak, akik ily módon megmenekültek.

Ennyi volt Moore hadnagy „árulása".

Ő és egysége testével védte az Egan felől érkező sortüzektől a sejeneket. Amint véget ért az őrület, az indián harcosok homlokukhoz érintették a kezüket: *Naonaotamo! Tisztelgünk előtted!*

A hadnagy nem értette, mit kiáltoznak, de a gesztus egyértelmű volt, a szavak mintha csak angol szavak lettek volna. Moore tiszteletadást vezényelt az elvonuló indiánok előtt, és ők így emlékeztek rá legendáikban. A hadnagy nem volt gyáva vagy áruló, tette, amit tennie kellett.

A vesztes sápadtarcú

Reynolds az egész sejen falut felégette, ugyanúgy, mint Custer tette a Washitánál. A biztonságos távolból figyelő indiánok látták, amint a katonák Crook csapatai felé terelik a sejenek musztángjait. Kis Ölő néhány mindenre elszánt fiatal harcossal a ménest terelő katonák után eredt, és az első adódó alkalommal visszaszerezték a lovakat, majd visszafelé a felgyújtott falu irányába hajtotta azokat. A síksági indiánra a lova nélkül halál vár. A visszaszerzett musztángok a sejenek életét mentették meg, amikor a fogcsikorgató hidegben Ülő Bikához menekültek. A véráztatta hó medre, így hívták az indiánok a Reynolds vezérelte rajtaütés helyszínét, sok nemzedéken át.

Kis Ölő és Kan Kutya egyre biztatta a sejeneket, hogy csatlakozzanak Ülő Bikához. A sziúk nem hagyják cserben testvéreiket – mondták –, a Hód-pataknál mindenki ennivalót és szállást talál! Hopo! Indulni kell, most, azonnal!

A sejenek megindultak a sziúk tábora felé. A kegyetlen hideg nem kímélte az öregeket. Az idősek közül még aznap többen megfagytak. Néhány óra múlva a kisgyermekek egy része is a fagy áldozatául esett. Menniük kellett tovább, mert ki tudja, Crook talán a nyomukba ered, és újból megtámadja őket. De nem, most az egyszer szerencséjük volt. Crook serege nem üldözte őket. A sziúk jelzőtüzei mutatták az utat: erre gyertek, itt biztonságban lesztek!

A holtfáradt sejenek a sziúknál enni, inni kaptak. A sziúk szíve vérzett, amikor tudomást szereztek a sápadtarcú legújabb gaztettéről; a békés falu megtámadásáról. Két Hold, Kis Ölő és Kan Kutya megköszönte Ülő Bikának, hogy megmentette a sejenek életét. Ülő Bika, a Jövőlátó azt válaszolta, hogy minden indiánnak ezt kell tennie, ha szükség van rá. Két Hold elismerte, hogy nagy tévedés volt hinni a sápadtarcúaknak, mert sohasem akartak békét: sereget küldtek, hogy lemészárolják azokat az indiánokat, akik megfogadták, hogy rezervátumba vonulnak. A sejen főnök esküt tett, hogy a sziúk mellé állnak, és a végsőkig harcolni fognak a fehérek ellen.

Ülő Bika figyelmeztette a sejeneket, hogy Három Csillag tábornok a nyomukban van, és jobban teszik, ha a sziúkkal együtt azonnal útra kelnek, és Fékevesztett Lóval közös tábort hoznak létre. így is történt. Útközben Ülő Bika megüzente a többi sziú törzs főnökének, hogy várja őket tanácskozásra. Azt is hírül adta, hogy Fékevesztett Ló lesz a harcosok vezetője, míg ő, Tatanka Jotanka a felkelés szellemi vezére.

Az indián sereg készen állt a nagy ütközetre, de előbb tanácskozást tartottak. Mindenki hitt a győzelemben. A sziúk részéről a tanácskozáson megjelent főnökök: Fehér Holló, Gall, Két Bika, Medve, Fehér Medve, Szürke Sas, Öreg Bika, Jávorszarvas Népe, Amerikai Ló, Sárga Bika, Fekete Mokaszin, Barna Festék és Sínen Járó. A sejenek küldöttei: Bobtail Ló, Aki Mindenütt Jelen Van, Magas Hátú Farkas, Sárga Orr és Fél Ló törzsfőnökök

voltak. Ülő Bika a híres törzsfőnökök által formált kör közepén, a tűz mellett helyezkedett el.

A tekintetek kereszttüzébe került Jövőlátó középtermetű, erőteljes, zömök ember volt. Ami feltűnő volt rajta, a nagy fej és a rezzenéstelen széles arc. Egymástól távol ülő szemei szürkék voltak, és nem feketék vagy sötétbarnák, mint a legtöbb indiáné. Enyhén őszülő haja mutatta évei számát. Még egy kívülálló is megállapíthatta, hogy karizmatikus egyéniség, aki vezetésre termett.

Ülő Bika rövid beszédet tartott.

– Nagyra becsült főnökök, szeretett testvéreim! A fehér ember olyan, mint egy nagy tó, és mi, indiánok csak kis sziget

vagyunk a tó közepén. Ha nem fogunk össze, a tóból felcsapó hullámok örökre elmosnak minket. A katonák harcolni, pusztítani jönnek. Ám legyen!

Azután Fékevesztett Ló szólt.

– Bátor főnökök! Nem akarom elismételni Tatanka szavait. Háború lesz, és én minden erőmmel küzdeni fogok a győzelemért.

Ülő Bika utasításokat adott a törzsfőnököknek. Ezután borzalmas hónapok következtek: a rajtaütéseken az indiánok lovakat, szarvasmarhákat hajtottak el. Katonák, telepesek, asszonyok és gyermekek estek áldozatul az indiánok harci dühének. Crook ezrede súlyos vereséget szenvedett és harcképtelenné vált. Minden arra mutatott, hogy mégiscsak Custerre vár a feladat, hogy megütközzön az indiánokkal, valahol, egy meg nem nevezett folyónál. Az indián szellem átka kezdett beteljesedni.

– Hírvivők vágtassanak, mint a szél, minden faluba, ahol szabad indiánok élnek, és minden sejen, arapahó és sziú rezervátumba – mondta Ülő Bika –, és amint odaérnek, a törzsfőnök sátrába lépve adják át Tatanka Jotanka üzenetét:

„Háború van! Gyertek a Rosebud-folyóhoz, a nagy sziú táborba Ülő Bikához. Küzdjünk meg a katonákkal még egyszer utoljára."

A törzsfőnökök csatakiáltása dübörögve verődött vissza a tanácssátor bölénybőr faláról.

Crook balszerencséjére, Reynolds eszeveszett akciója három hónap múlva 226 ártatlan ember halálát okozta, de nem a Tongue-, és nem a Powder-, de még csak nem is Rosebud-folyó partján.

Custer és katonái a Little BigHorn-folyónál vesztették életüket.

IV. RÉSZ
AROSEBUD

Grant tábornok kapitulál

Ezekben a hónapokban Custer sem tétlenkedett. Megtépázott katonai és erkölcsi tekintélyét igyekezett helyreállítani a fővárosban. Grant hajthatatlannak bizonyult, mi több, utasította Alfréd Terry tábornokot, nézzen utána Custer dolgainak, és akadályozza meg, hogy tavasszal a Hetedik Lovasezreddel elhagyja az Abraham Lincoln-erődöt. Mindenki tudta, hogy amint elolvad a hó, és a szárazföldi, valamint a vízi utak használhatóvá válnak, egy nagyszabású hadjárat veszi kezdetét.

A cél a hadi ösvényre lépett sziúk felkutatása és megleckéztetése.

Crook tábornok csúfosan leszerepelt, amikor megtámadta a sejenek táborát, de a fő bűne nem az volt, hogy futni hagyta az indiánokat, hanem az, hogy amikor utasítására Reynolds rárontott a gyanútlan sejenekre, azok, mind Ülő Bikához menekültek, a sziúk mellé álltak.

Terry tábornok, Crook régi riválisa elérkezettnek látta az időt, hogy dicsőséget szerezzen magának az indiánok elleni háborúban. Volt azonban egy kis probléma: Terry nem ismerte az indiánok harcmodorát, soha nem harcolt ellenük, viszont ismert valakit – mégpedig éppen abban az erődben, amelynek parancsnoka volt –, aki fiatal kora ellenére több rézbőrű ellen harcolt, mint bárki más, beleértve az olyan rátermett tiszteket, mint Crook, Miles vagy Mills. Terry tisztában volt vele, hogy ha azt akarja, hogy Custer mellette szolgáljon a sziúk elleni hadjáratban, akkor Grant tábornokot meg kell győznie az indiánvadász alkalmasságáról.

Custer ügyében két levél került az elnök asztalára, aki időközben engedélyezte, hogy Custer visszatérhessen a Lincoln-erődbe.

Az más kérdés, hogy a fenegyerek Custer addigra engedély nélkül is megtette ezt a lépést. Május elején még semmi jele sem volt annak, hogy Grant megbocsát Sárga Haj Custernek, és visszahelyezteti korábbi beosztásába. Viszont az idő sürgetett, a hadjáratot minél előbb meg kellett indítani, mielőtt még a sziúk és lovaik a zord tél után túl sok erőt gyűjtenének, és könnyedén felvennék a versenyt a katonákkal és az egyébként erőteljesebb katonalovakkal. A már említett levelek végül eljutottak Grant elnökhöz, aki meglepetésében majdnem lenyelte a szája sarkában fityegő szivarcsonkot, íme az első levél:

„ Dakota Szekció Parancsnoksága
Saint Paul Minn, 1876. május 6.
Szárnysegéd Úr!
Missouri-hadosztály; Chicago
megjegyzés: Az USA elnökének kezéhez!

Uram, olvastam a parancsát; amelyben megtiltja, hogy részt vegyek az indiánok elleni megtorló akcióban. Tekintettel arra, hogy az ezredem szerves része a fent említett haderőnek, tisztelettel és a legőszintébb meggyőződéssel arra kérem önt, tegye lehetővé, hogy részt vegyek a hadjáratban. Mint katona a katonát ne hozzon olyan helyzetbe, hogy a »fiaim«nak nélkülem kelljen szembenézniük az ellenséggel.

G. A. Custer

lefokozott dandártábornok

Egyesült Államok hadserege"

A második levél, amelyet Terry írt, tulajdonképpen az elsőben foglaltak lényegre törő, ékesszóló stílusú megerősítése volt:

„Uram, Az elnök akaratát, és feljebbvalóim parancsait sohasem állt szándékomban megkérdőjelezni. A meghatározott feladatot természetesen akkor is legjobb tudásom szerint hajtom végre, ha G. A. Custer alezredes nem vehet részt a készülő hadjáratban. Ugyan nem ismerem az ön döntésének hátterét és az ügy súlyát, de szilárd meggyőződésem, hogy az alezredes tapasztalatai nélkülözhetetlenek az akció sikeres végrehajtásában.

Terry sk. vezetési pont"

Grant elnöknek sok gondja volt akkoriban. Kiderült egyebek közt, hogy amit Custer állított a hadügyminiszter korruptságával kapcsolatban, az mind igaz. Ráadásul Terry ragaszkodott hozzá, hogy Custer ott legyen mellette, ahol szükség van rá. Grant véleménye nem változott; alkalmatlannak találta Custert. Aztán az elnök váratlanul felülbírálta korábbi döntését: emberi nagysága mutatkozott meg, amikor visszahelyezte Custert korábbi beosztásába. Egyszerűen nem vitte rá a lélek, hogy ellenszenve hátrányosan befolyásolja egy fiatal tiszt előmenetelét. Ulysses Grant az alábbiakat közölte titkárával:

„Értesítse Terryt, hogy feladom. Szabad az út Custer előtt. Viheti az ezredét!"

Sárga Haj és Terry, Ülő Bika és Fékevesztett Ló, a hadsereg kürtösei és a sziú dobosok vajon hol találkoznak, és mikor?

A lány, akitől el kellett búcsúznom...

1876. május 17-e káprázatosan szép tavaszi napra virradt. A végeláthatatlan préri valósággal fürdött a napsütésben. Az üde, tiszta levegő megtelt a vadvirágok illatával.

Az Abraham Lincoln-erőd kapujában asszonyok és gyermekek integettek a büszke lovas katonáknak, akik kivonultak, hogy megleckéztessék a sziú és a sejen indiánokat. A Hetedik Lovasezred zenekara *„A lány, akitől el kellett búcsúznom...”* nótát játszotta. A tiszti szállások verandáin a hölgyek zsebkendőiket lobogtatták, és hangos jókívánságokkal búcsúztatták szeretteiket.

Az élen haladó Custer felesége, a bájos és elkényeztetett Libbie férje oldalán szintén kilovagolt az erődből, hogy azután másnap reggel visszatérjen oda. Az asszony csodálta férjét, amolyan kóbor lovagnak, a becsület bajnokának tekintette. Ezzel szemben Custer mindig is úgy bánt vele, mint egy kisgyermekkel, megbotránkoztatva ezzel környezetét. Az ezred kivonulása az erődből nagyon parádésra sikeredett, és jó alkalom volt Custer számára, hogy ünnepeltesse magát. Az ötlet, hogy néhány mérföldet felesége társaságában tegyen meg, ahogy mondani szokták, csak hab volt a tortán. Ugyan, ki emelt volna szót miatta?!

Marcus Reno őrnagy és Frederick Benteen százados közvetlenül Custer és felesége mögött lovagolt. Ők egyáltalán nem voltak elragadtatva a felhajtástól. A Hetedik Lovasezred tisztjeinek többsége nem értette, hogy amikor az Egyesült Államok elnöke a vérszomjas indiánok elleni háborúba küldi őket, miért kell a parancsnok feleségét is magukkal vinniük. De Custer parancsolt, és ő a hatalom minden percét élvezte.

Aznap éjjel nevetés és zeneszó hallatszott a táborból. A katonák azon tréfálkoztak, hogy a parancsnok csak most, jó messzire az erődtől fizette ki a zsoldjukat. Custer utasítására a zsoldot szállító szekér a menetoszlop mögött haladt. Távol minden lakott helytől az embereknek nem volt lehetőségük rá, hogy leérszegedjenek. Sárga Haj nem engedte, hogy a nagy kalandot bármi megzavarja.

Ellenségei szerint az alezredessé lefokozott egykori tábornok ambíciói nem ismertek határokat. Egyesek olyan kijelentéseket is megkockáztattak, hogy azért olyan fontos számára a hadjárat sikeressége, mert elnök akar lenni.

Persze, nem csak ellenségei voltak, sok tisztelője és követője is akadt: Calhoun százados, Tom Custer, Keogh százados, Weir százados, Moylan százados; és a felderítők: Erős Kötél és Charlie Reynolds.

Másnap reggel Libbie Custer a pénzes szekéren visszaindult az erődbe. A bájos Libbie volt az utolsó nő, akit ezek a derék katonák életükben láttak. A Hetedik Lovasezred útra kelt, szemben a nappal, egyenesen az örökkévalóságba.

Előre!
A Hetedik Lovasezred útja

Terry serege dakotaföldről nyugat felé haladt. A hadoszlop, amely előtt az arikara és a varjú felderítők állandó mozgásban voltak, két mérföld hosszan kígyózott. Legelöl Custer vezetésével a Hetedik Lovasezred tizenkét szakasza masírozott. Mögöttük három gyalogosszázad, a Gatling-géppuskások és végül a társzekerek haladtak. Összesen ezer kiképzett és harcedzett katona.

Custer korábban már négyszer is járt erre. Jól ismerte a vidéket, a Big Muddy-folyó és a Yellowstone között. Tudott minden egyes prérikutya-üregről és bölénydagonyáról. Azt is tudta, hogy a keresett sziúk valahol ezen a területen gyülekeznek: de akárhol is vannak, most az egyszer nem menekülhetnek!

A hadvezetés mindenáron le akart számolni a szabadon élő engedetlen és ellenséges indiánokkal, ezért Terry hadoszlopán kívül északról az Ellis- és a Shaw-erődökből kivezényelt négyszáz főnyi veterán is megindult, John Gibbon vezetésével.

Csaknem ezerszáz emberrel Crook délről támadott, és mindent elkövetett, hogy rátaláljon a sziúk központi táborára. Számára ez becsületbeli ügy volt, hisz el kellett feledtetnie tévedését, azt, hogy Fékevesztett Ló helyett Két Holdat támadta meg. A nagy iramban a társzekerek messze lemaradtak a hadoszlop mögött. A gyalogosok öszvérháton ügettek a meredek Farkashegység kaptatóin. A Yellowstone-völgybe torkolló Rosebud-folyó felső szakaszát erőltetett menetben érték el.

A három sereg nagyjából háromszáz mérföldnyire volt egymástól, de mivel egyazon cél felé haladtak, ez a távolság gyorsan fogyott, és a sziúknak állított csapda kezdett bezárulni. Persze, az is lehet, hogy ezt csak a parancsnokok képzelték.

Június 3-án Gibbon felderítői felfigyeltek Custer ezredének előőrsére. Gibbon tábornok akkor már tizenegy napja elérte a kijelölt találkozási pontot, de Crook nem mutatkozott. Az indiánok állandó mozgásban voltak a Rosebud–, a Tongue és a Powder-folyó között. Mi mást tehetett volna, Gibbon várta, hogy legalább Terry megérkezzen.

Custer ideges volt, attól tartott, hogy valamelyik riválisa előbb talál rá Ülő Bikára, és akkor oda a dicsőség. Úgy ítélte meg, hogy Gibbon és Crook egymaga is képes legyőzni a rézbőrűeket. Ez azt jelenti, hogy a Hetedik Lovasezred nem késlekedhet. Terry, akinek Custer engedelmességgel tartozott, nem sürgette az összecsapást: *„Ne idegeskedjen, Armstrong, időben ott leszünk!",* mondta Custernek. Alfréd Terry addigra már megbánta, hogy Custer érdekében közbenjárt az elnöknél. Az alezredes túl hevesen reagált minden Crookról vagy Gibbonról érkezett hírre. „Lehet, hogy a fiatal lovas tiszt nem is olyan tapasztalt és megfontolt?", tűnődött Terry. „Elképzelhető, hogy mégis Grant elnöknek volt igaza? Mindenesetre jó lesz odafigyelni Custerre..."

Kéthetes menetelés következett, amelyben Custer „megszökött" Terrytől, és a saját szakállára egy 45 mérföldes felderítést hajtott végre a Little Missouri mentén. Hasonló fegyelemsértés miatt az 1873-as Yellowstone-hadjáratban az öreg Stanley tábornok letartóztatta az engedetlen fiatal tisztet, míg Terry csak a naplójára jegyezte fel Custer „csínytevés"-ét. Terry végül nem tehetett mást, visszarendelte Custert, és Marcus Reno őrnagyot bízta meg a felderítéssel. Az őrnagy azt a parancsot kapta, hogy kutasson az indiánok után a Powder-folyónál, majd a Tongue– folyón átkelve térjen vissza. A rossz példa ragadós: Reno is megszegte a parancsot, mint Custer, de neki jó oka volt rá, hisz jelentős túlerőbe ütközött. Charley Reynolds, aki Custer mellől került Renóhoz felderítőnek, tanúsíthatta, olyan közel voltak az indiánokhoz, hogy a musztángok ürüléke még meleg volt.

A legfontosabbat megtudták tehát: az indiánok közel vannak, és addig soha nem látott nagyságú erőket egyesítettek. Reno és Reynolds követte a több száz sátorból álló tábor nyomait, amelyek a Powder és a Tongue-folyón túl egyenesen a Bighorn-folyó hoz vezettek.

Terry feladta az óvatos taktikázást, és nagy iramban megindult a Rosebud-patak torkolata felé, hogy minél előbb találkozzék Gibbon csapataival. Június 17-én a Terry vezette hadoszlop összetalálkozott a Yellowstone és a Rosebud-folyó találkozásánál táborozó Gibbon montanai egységével. Terry katonái üdvrivalgásban törtek ki, amikor megpillantották a legendás Far West folyami gőzöst, amellyel bajtársaik odaérkeztek. A találkozás örömére Custer zenészei eljátszották a *„Garry Owen*"-t.

Az öröm, a lelkesedés nem tartott sokáig, Crook továbbra sem mutatkozott, és hírt sem kaptak felőle. Ülő Bika központi táborát sem sikerült megtalálni. Nem úgy mentek a dolgok, ahogy kellett volna. Custer értetlenül figyelte az általános elkeseredést: mire számítottak a tábornokok? Azt hitték, hogy a préri szabad gyermekei tárt karokkal várják őket, egyházi énekeket énekelnek, és indián varázsigéket mormolnak? Nem, a rézbőrűeket minél előbb meg kell találni, és le kell rohanni őket, elvégre Crook seregét három hónapja már legyőzték, és nem is messzire innét. Cselekedni kell, de azonnal.

Custer odaállt Terry elé:

„Tábornok úr, tennünk kellene valamit! Ne várjunk Crookra, induljunk el megkeresni az indiánokat, még ma este. Két órán belül útra készek leszünk."

Terry három napig tépelődött, majd parancs érkezett a Far Westről: Custer jelenjen meg a fedélzeten! Terry és Gibbon aznap hosz– szan tanácskozott. Vajon mit akarhatnak?

Custert csónakkal a hajóhoz vitték, majd egy közlegény udvariasan a kapitány kajütjébe kísérte. Terry, mint mindig, halk volt, és szűkszavú. A két tábornok egész nap a felderítők jelentéseit értékelte, és térképen az indiánok feltételezett helyzetét elemezte. Arra a megállapításra jutottak, hogy Ülő Bika tábora feljebb, a Rosebud mentén vagy a Bighorn-, illetve annak egyik ágánál, a Little Horn-folyónál lehet. A felderítők ezer főre becsülték Ülő Bika seregének létszámát.

Custer közbevágott:

– Már elnézést, tábornok, de a két legjobb felderítőm, Véres Kés és Charley Reynolds szerint azok az indiánok legalább ezerötszázán vannak!

– Rendben van, Custer, de annyian azért nincsenek, hogy egy ezred ne tudna elbánni velük!

Custer szeme felcsillant.

– Hát ez az! De csak akkor van igaza, uram, ha a Hetedik Lovasezredre gondol.

Terry mosolyogva figyelte Custert. Volt valami megnyerő, valami gyermekien őszinte a viselkedésében. Nem ugyanaz az ember volt, mint aki a Lincoln-erődből kilovagolt. Ez a Custer harci lázban égett: egy igazi lovastiszt! Nem véletlen, hogy a többi tiszt irigykedve tekintett rá.

Terry igyekezett csillapítani Custert.

– Örülök, hogy ezt mondja, mert Gibbon tábornok és én komoly feladatot szánunk önnek és a lovasezrednek. Remélem, meg lesz elégedve, és jó hasznát veszi harci tapasztalatainak.

– Elmondom, mit teszünk – folytatta Terry. – Gibbon tábornok a Far Westtel átszállítja az embereit a folyó innenső partjára, majd gyalogmenetben megindulnak a Bighorn kanyarulatához. A gőzös, ameddig a vízállás engedi, velük együtt halad, és szálláshelyet teremt számukra. En már túl öreg vagyok az effajta mulatsághoz, ezért a fedélzetről irányítom az akciót. Érthető minden?

Custer hangja keresztülsüvített a levegőn.

– Persze hogy az, de mi lesz velem és az ezredemmel!?

Terry jót derült magában, hogy sikerült megtréfálnia Custert.

– Mint említettem, ön és az ezrede külön feladatot kapnak. A tábornok színpadias mozdulatot tett, majd kiadta a parancsot: – Vezesse az ezredét a Rosebudnál táborozó indiánok ellen! Reggel írásos parancsot is kap. Jó éjszakát, uram, szép álmokat.

Esőáztatta Arc visszatér

Ülő Bika tábora egyre népesebb lett, és szüntelen mozgásban volt. Újabb harcosok érkeztek, míg mások útra keltek, hogy elvigyék Jövőlátó üzenetét:

„Háború van, gyertek a Rosebudhoz!"

Az indiánok fegyvert és lőszert vásároltak, és olyan törzseket kerestek fel, amelyek jól táplált, harcedzett musztángokat adtak el.

Az idősek is hasznossá tették magukat. Üres kézzel mentek el, és súlyos, de hasznos terhekkel megpakolt lovakkal tértek vissza. Szárított bölényhúst, ruhákat és takarókat, új mokaszinokat és a pajzsok borítására használt bivalybőröket hoztak magukkal. Az asszonyok üres travois-kkal (a lovak után kötött sátorrudakból összeszerelt személyes teherszállító eszköz) indultak útnak, és cukorral, sóval, katonai takarókkal, főzőedényekkel, késekkel és baltákkal érkeztek haza.

A harcosok özönlöttek Ülő Bikához. Voltak köztük híres, legendás főnökök, ami azt bizonyította, hogy Jövőlátó hatalmas varázserővel rendelkezik. Hívó szavára, lám, a leghíresebb harcosok is útra keltek, hogy csatlakozzanak hozzá.

Kis csapat oglala érkezett. Mind rezervátumban élő indián volt, nők és gyermekek nem voltak velük.

Csupa erőteljes, büszke harcos, teljes harci díszben és fegyverzettel. Ifjú vezetőjük valóságos óriás volt, aki megjelenésével egy legendás főnök alakját idézte. Arcvonásai is rá emlékeztettek. Egy öreg indián felismerte.

– Vörös Felhő Jack! – kiáltotta, és Ülő Bika sátrához szaladt, hogy elmondja, mi történt. – Bátyám, gyere elő! Nézd, kit hozott közénk a varázserőd!

Ülő Bika Fékevesztett Lóval tárgyalt. A kiáltozásra mindketten kiléptek a sátor elé. Vörös Felhő fia, mert ő volt az ifjú oglala, tisztelettel üdvözölte a sziúk vezetőit:

– Vojunihan!

Ülő Bika örömmel fogadta, és megkérdezte tőle, hogy miért nem az apja jött, miért őt küldte.

– Nem ő küldött, magamtól jöttem – válaszolta Vörös Felhő Jack. – Atyám ismét Washingtonban járt, és egyre csak azt hajtogatja, hogy ne szálljunk szembe a sápadtarcúakkal, mert sokkal erősebbek, mint mi. Megtiltotta, hogy bárki Totanka Jotankához csatlakozzon, de én itt vagyok, készen a harcra. Atyám akarata nem tudott uralkodni felettem.

Aznap egy másik nagynevű, közismert harcos is eljött Ülő Bikához. Ez a büszke indián nagyobb tekintélyt vívott ki magának, mint az oglala óriás, mert saját erejéből vált legendás alakká, pontosabban ő maga volt a legenda, sok dicső tett végrehajtója. íme, a története.

Még tavaly történt, hogy Custer katonái a Standing Rock-i Indiánügynökség árudájában rátörtek és foglyul ejtették. A katonák Charley Reynolds segítségével találtak rá, és Tom Custer volt a parancsnokuk. A híres harcost az Abraham Lincoln-erődbe szállították, és bebörtönözték. Az volt a vád ellene, hogy az 1873-as yellowstoni csatában harcosaival megölték a Hetedik Lovasezred két köztiszteletben álló tagját, az ezredorvost és a kantinost. A bátor indián sokáig volt fogoly, és csak nemrégen sikerült megszöknie.

Vajon tényleg ő a tettes, biztos, hogy ő a felelős Custer bajtársainak haláláért? Igen ő, nem is tagadta, de azt is tudta, hogy nem a sápadtarcúak halála miatt kell bűnhődnie. Hát akkor miért?

Sárga Haj hazudik, nem a bajtársai halála miatt üldözi. Szégyenében és haragjában teszi, mert abban a bizonyos csatában kétszer is vereséget szenvedett egy indiántól. Sárga Hajnak rövid az esze. Nagy harcosnak képzeli magát, pedig nem az.

A bátor szívű harcos fontos hírt hozott Jövőlátónak: Sárga Haj nem is olyan erős. Ülő Bika nemsokára le fogja győzni. Jövőlátónak igaza van: a

Sárga Haj vezette katonák az utolsó emberig odavesznek.

Az elszánt indián fogsága idején mindent megfigyelt az erődben. Ismerte a katonák létszámát, valamint azt, hogy hány tapasztalt veterán és hány zöldfülű kezdő van Sárga Haj seregében. Ismerte a legszigorúbb katonai titkot, azt, hogy a hadsereg hol, mikor és milyen erőkkel készül lecsapni. Ezen ismeretek birtokában Sárga Haj életét bármikor rémálommá változtathatta.

Áruljuk el a nevét: Esőáztatta Arc. Ő volt az egyetlen törzsfőnök, aki szemtől szemben, nyílt csatában legyőzte Custert. Kiszabadulása erőt adott a csüggedőknek.

Esőáztatta Arc vezetésével másnap felderítők indultak több irányba. Ettől kezdve Terry, Gibbon és Sárga Haj Custer egységei állandó megfigyelés alatt álltak. Ülő Bika és a sziú haditanács tudott minden csapatmozgásról. A Little BigHornnál elszenvedett vereséget követően az okok elemzésekor senki sem számolt azzal, hogy az indiánok kiváló információkkal rendelkeztek, és taktikusan megosztották a hadsereg erőit.

Május 16-a napfényes reggelén egy négyfős sziú felderítőcsapat: Jávorszarvas Népe, Kis Farkas, Fehér Bika és Sárga Orr vágtatott be a táborba, épp az ellenkező irányból, mint amerről a sziúk Custer és Gibbon támadását várták. Nagyon izgatottak voltak, és azt kiáltozták, hogy dél felől Három Csillag Crook csapatai közelednek.

Tasunka Vitkó, azaz Fékevesztett Ló rögtön kikérdezte a felderítőket. Gyakran előfordul, hogy eltúlozzák a dolgokat, olyanok, mint a kisgyerekek. Először Fehér Bikát kérdezte.

– Te mondd el, mi történt, te Ülő Bika rokona vagy, biztos nem fogsz hazudni nekem!

Fehér Bika azt válaszolta, hogy egyikőjük sem hazudna. Látták Három Csillag csapatát, nem messze innen a Rosebudnál, biztos, hogy támadásra készülnek.

– Három Csillag tábornokot Kan Kutya már legyőzte egyszer. Mitől féltek, erre válaszoljatok? – kérdezte Fékevesztett Ló.

– Jó kérdést tettél fel. Igazad van, egyszer már legyőztük a fehéreket, de most indián testvéreink segítik a katonákat. A saját szemünkkel láttuk, hogy Vasaki vezetésével kétszáz főnyi sosón előőrs mozog Három Csillag serege előtt. Hát ezért vagyunk nyugtalanok, Tasunka! – válaszolta Fehér Bika.

A rettegett sziú főnök tekintete elborult. Lám, Fehér Atya végül beleegyezett, hogy a katonák oldalán indián harcoljon indián ellen. Nagy a baj, közel az indián nép pusztulása. Senkinek se beszélhet erről, mert a seregnek hinnie kell Ülő Bikában és a győzelemben.

– Készüljetek, én magam vezetem a támadást!

Visszavonulás!

Másnap reggel az indiánok véres csatát vívtak a katonákkal. Először a négy felderítő közelítette meg az ellenséget. Crook tábornok és emberei éjszakára egy mezőn ütöttek tábort. A lovak és az öszvérek szabadon legeltek. Három Csillag óvatlanul megosztotta erőit a Rosebud-folyó két partján. A sziú és sejen harcosoknak könnyű préda ígérkezett, de elkövették azt a hibát, hogy alábecsülték az ellenséget.

– Nézzétek, Három Csillag a szakállát fésülgeti! – mondta Fehér Bika.

Crook különös gonddal vigyázott vörös szakállára. Csata előtt mindig rendbe hozta, ápolta. Egy közlegény fényesre kopott serpenyőt tartott elé tükörként, így láthatta, hogy mi történik körülötte és intézkedett, ha szükség volt rá. Az indiánok az agyonhasznált, foltos gyakorló-egyenruháját is jól ismerték, számtalan csatában viselte ezt az uniformist.

– Szépen megreggeliztetek. Teli gyomorral könnyebb lesz meghalni – mondta Jávorszarvas Népe.

– Ideje visszafordulni – utasította a többieket Fehér Bika, de elkésett, mert váratlanul felbukkantak a sosónok. Látták, amit a sziúk felderítői éppen visszafordulnak, és azonnal rájuk rontottak. Egy magaslatra üldözték őket, ahol döbbenten fogták vissza lovaikat: odalent a túloldalon Fékevesztett Ló ezer harcosa várakozott. A sosónok gyűlölték a sziúkat, és ahelyett, hogy visszafordultak volna, bátran megtámadták őket. A több mint kétszáz, winchesterekkel felfegyverzett sosón komoly zűrzavart okozott, de rögtön vissza is vágtattak a táborhelyre, ahol Crook már megszervezte a védelmet. A katonák a sziklák fedezéke mögött várták a sziúk támadását.

A harc órákig tartott, és Crook katonái lassan kezdték feladni a küzdelmet. Még néhány perc, és megfutamodtak volna. Ekkor trombitaszó hallatszott, és a sziúk mögött, a Rosebud sekély vizén átgázolva Anson Mills százados nyolc szakasz lovasa élén valósággal berobbant a küzdelembe.

Fékevesztett Ló nem számolt azzal, hogy Crook esetleg megoszthatja erőit. Három Csillag a Nagy Indiántábor felkutatására küldte Millst, aki még épp időben érkezett, hogy mentse a menthetőt.

A jó öreg Vörös Szakáll így is komoly veszteségeket szenvedett, megmaradt embereivel nem segíthette se Custert, se pedig Gibbon tábornokot. Az indián sereg most már teljes erejével a Custer vezette Hetedik Lovasezred ellen fordulhatott. „Hopo!

Hukahej!, Irány a tábor. Ma este eltáncoljuk a skalptáncot!" – kiáltották a rohamozó rézbőrűek."

Ülő Bika nem örült az akciónak, és megtiltotta, hogy a sziú sereg ünnepeljen.

– Ez nem volt igazi győzelem. Nem ezt álmodtam meg. Az én álmomban a katonák százával hevertek a csatamezőn. Ezt a veszteséget könnyen kiheverik. Bízzatok bennem, én majd elvezetlek titeket egy másik folyóhoz, ott kell majd helyt– állnunk.

A harcosok nem örültek ennek a fordulatnak, de még Fékevesztett Ló sem mert szembeszegülni Ülő Bikával, sőt arra biztatta a sziúkat, hogy bontsanak tábort, és kövessék Jövőlátót. A sziúk még aznap útra keltek. Eközben Crook a Goose Creek– hez, a Vadlúd-patakhoz menekítette holtfáradt és nagyrészt sebesült embereit. Hosszú hetekig egy helyben vesztegeltek, miközben egymásnak bizonygatták, hogy mindent elkövettek a győzelem érdekében.

Amikor az óriási tábor több mérföld hosszan elnyúló menetoszlopa megindult az ismeretlen felé, a sziúk hadi főnöke Ülő Bika mellé lovagolt, és megkérdezte tőle:

– Bátyám, mondd el, hová megyünk, hol lesz a táborhelyünk?

– A Greasy Grasshoz vándorolunk. A sápadtarcúak úgy nevezik, Little BigHorn – válaszolta Jövőlátó.

A Nagy Vándolás

Az Ülő Bika vezette vándorláshoz foghatót még a legöregebb indián se látott. A sziúk és szövetségeseik a préri legszebb, legizgalmasabb vidékén, a Farkas-hegység lábánál vonultak.

Amerikai nyárfaligetek árnyékolták a sekély vizű patakokat, a fenyők illata rátelepedett a környékre. Tölgy, platán, éger és rezgőnyár borította a dombokat. A vizenyősebb helyeken karcsú nyírfaligetek álltak. A hófödte Big Horn káprázatos látványt nyújtott.

Az indiánok büszkén, a gazda jólesö örömével szemlélték a vidéket. A menet élén a három hadifőnök, Fékevesztett Ló, tompa Kés és Két Hold haladt. A hunkpapa származású Ülő Bika közvetlenül mögöttük lovagolt, ahol mindenki jól láthatta.

A főnökök után az oglala és a hunkpapa harcosok hosszú menete kígyózott. Szebbnél szebb musztángokon, teljes harci díszben, sas– és gémtollakkal gazdagon díszített öltözékben lovagoltak. Utánuk a teherhordó állatokat felügyelő nők, öregek és gyerekek következtek. A lovakon és az öszvéreken sátrakat, fegyvereket, edényeket, takarókat, bölénybőröket és más egyebet szállítottak. Csaholó kutyák kísérték a tábort. Háromezer különböző nagyságú fekete, pej, rőtvörös, szürke, mogyorószínű, aranyderes, fehér és tarka musztáng zárta a menetet. Minden oldalról éber Fox-harcosok – amolyan indián rendőrség – őrködtek.

A sziúk igyekeztek a legnagyobb csendben haladni, de a lovak nyerítése, a kutyaugatás, a csecsemők sírása, a nők és a harcosok beszéde, valamint a Fox-harcosok mégoly visszafogott utasításai egyetlen nagy morajlást eredményeztek, amely mérföldnyire elhallatszott.

A felvert por magasra emelkedett és három mérföldről is látni lehetett.

Június 20-án a sziúk elérték a tündöklő Little Horn folyót, amelynek partján soha nem látott kiterjedésű és lélekszámú indiántábort pillantottak meg. Délkeletre, a Bighorn-hegység irányába a Rosebud vízmosásainál a hunkpapák, a szanti és a feketeláb sziúk közös tábort alkottak. A Yellowstone felé a minikonjuk és az oglalák következtek, majd a szanzár sziúk és a sejenek.

Fékevesztett Ló lelkesen mutatott a távolba.

– Bátyám, nem hittem volna, hogy ilyen hatalmas a varázserőd! Nézd, mennyi harcos és mennyi ló! Nincs ennyi madár az égen, és ennyi hal a vízben. Hovo!

Jövőlátó bólintott.

– Egy sátorra két harcost számolhatunk.

– Va hovo! Az legalább négy-ötezer harcos – örvendezett a sziú hadifőnök.

– Úgy kétezer a harcedzett, tapasztalt harcos – tette hozzá Ülő Bika.

A két indián vezér némán figyelte a tábort. Ki tudná megmondani, mi járt a fejükben?

Benteen százados jóslata, amelyet Kormos Üst táborának lerohanása előtt

tett, beteljesedett: Custert tízezer indián várta, csak meg kellett találnia őket.

V. RÉSZ
A KIS NAGYSZARV

Ha a nyomok a Little Bighornhoz vezetnek...

1876. június 22-én a Hetedik Lovasezred könnyített menetben haladt. Ez azt jelentette, hogy a katonáknak minden, a haladást akadályozó felszereléstől meg kellett szabadulniuk. Custer minél előbb meg akart küzdeni az indiánokkal. A kor legmodernebb sorozatlövő fegyverét, a Gatling-géppuskákat is hátrahagyták. Csak a lófelszerelés, a pányvakötél, az abrakos és elemózsiás zsákok maradtak. A sátraktól, takaróktól is megszabadultak, az emberek a csupasz földön aludtak.

Az ezred fegyverzete 1873 mintájú 45-70-es kaliberű sprinefield-karabélyokból állt, a tisztek 45-ös coltokat használtak. Néhánynak, köztük Custernek külön rendelésre készült revolvere is volt. Az újságírók is pisztollyal voltak felfegyverezve. A Hetedik Lovasezred délben indult útnak, és délután négyig tizenkét mérföldet tett meg. Senki sem értette, hogy miért álltak meg ilyen hamar. Custer ismertette tisztjeivel, hogy milyen parancsot kapott Terry tábornoktól.

„Custer alezredes részére

Hetedik Lovasezred

Parancsba adom, hogy amilyen gyorsan csak lehetséges, találja meg a Reno őrnagy által felkutatott indiántábor nyomait, de ne kövesse azokat! Tekintettel arra, hogy Gibbon tábornok egysége is a Little Bighorn felé halad, jó esélye van annak, hogy az ellenség harapófogóba kerül

Alfréd Terry tábornok"

– Uraim – mosolygott Custer hallhatták, az indiánok csapdába estek, könnyen felmorzsolhatjuk őket.

Reno nem tartotta mulatságosnak a helyzetet, mint ahogy Benteen sem. Félre is vonta Renót:

– Remélem, nem azért pihentet bennünket, mert valami őrültségen töri a fejét!

Reno nem válaszolt. O volt az, aki felfedezte Ülő Bika táborát, és a felderítők elmondásai alapján rögtön tisztában volt vele, hogy az ezred ekkora erővel szemben tehetetlen, de hivatásos katona volt. Jelentette, amit kellett, és nem foglalkozott az üggyel.

Custer elképesztő iramot diktált, senki se hagyhatta el a menetoszlopot. Az ezred egyre feszültebb hangulatban haladt előre. A Véres Kés vezette felderítők rábukkantak az első nyomokra: a travois-k vagy csúszkák és a musztángok jól kivehető nyomokat hagytak. Kétnaposnál nem voltak régebbiek. Attól kezdve tilos volt beszélni, énekelni, fütyülni vagy trombitálni. Sárga Haj kikerült Terry ellenőrzése alól: tette, amit jónak látott.

Az ezred katonái is éreztek veszélyt, és szótlanul közelebb húzódtak egymáshoz. A lovak is szaporábban lépkedtek. Alkonyat felé sziú tábor nyomaira bukkantak: Véres Kés olyan fűzfa– és égerfaágakból font alkalmi pihenőkunyhót talált, amelynek ágai és levelei még rugalmasak és nedvesek voltak.

Custer pihenőt rendelt el. Aznap harminchárom mérföldet tettek meg, a katonák a Rosebud-folyóhoz rohantak fürödni. Benteen százados halat fogott vacsorára, aztán megkereste Reno őrnagyot:

– Nem gondolja, hogy Custer semmibe veszi Terry tábornok parancsát? A parancs úgy szól, hogy ne kövessük a sziúk nyomait.

– Pedig pontosan ezt tesszük. Nekem se tetszik ez az egész – válaszolta Reno.

– Custer nem várja meg Gibbon tábornokot, mert riválisának tekinti. Egymaga fog támadni.

– Nem tudom elhinni, hogy képes volna feláldozni az ezredet.

– Pedig így lesz, és jobban teszi, ha hisz nekem, lehet, hogy ezzel a skalpját menti meg – válaszolt Benteen.

Véres Kés jóslata

Nemsokára újabb nyomokat találtak. Egy nagy tábortűz maradványai közt kutatva Véres Kés olyan elszenesedett gallyat kapart elő, amelyik fújásra ismét lángra lobbant. Most már nagyon közel voltak az ellenséghez, vissza kellett volna fordulni, de Custer tovább hajtotta az embereket. Amikor a felderítők visszaérkeztek, legnagyobb meglepetésére azt jelentették, hogy a sziúk nincsenek a környéken. Arról is beszámoltak, hogy körös-körül egy hatalmas ménes legelte a füvet. Jó lesz vigyázni! Ennyi musztáng nagyon sok indiánt jelent.

Custer nem hitt a Gibbontól kapott indián felderítőknek, Véres Kés véleményére volt kíváncsi. Véres Kés, aki mindenhová árnyékként követte őt, megerősítette a varjú indiánok megfigyeléseit. Ekkor Charley Reynolds lépett elő.

– Elnézést, uram, de találtunk még valamit. Egy vörösesbarna összeszáradt bőrdarabot nyújtott át Custernek. Hullámos hajfoszlányok tapadtak rá.

-Jézusom, hisz ez egy fehér ember skalpja! – kiáltotta Custer.

– Igen az. Azt hiszem, ádáz küzdelemre számíthatunk, uram, holnap, de legkésőbb holnapután.

Custer parancsára a tábortüzeket még sötétedés előtt el kellett oltani. Takaródéig a tisztek összejöttek whiskyzni, de még mielőtt megihatták volna, egy közlegény jelentette, hogy Sárga Haj azonnali indulást, éjszakai menetelést rendelt el. Este tíztől hat órán keresztül masíroztak. Amikor végre megálltak, a katonák helyben elaludtak. Amint világosodni kezdett, Custer a felderítőkkel felkapaszkodott egy dombtetőre, amely a Rosebud és a Little Bighorn-folyó között húzódik. Még a nap se jött föl egészen, első sugarai épphogy elérték annak a katlannak a peremét, ahol az ezred pihenőt tartott.

Sárga Haj magához rendelte tisztjeit, és közölte velük, hogy a felderítők egybehangzó elmondásai alapján a sziú tábor úgy tizenkét-tizenöt mérföldnyire, a Little BigHorn-folyónál fekszik. A felderítők soha életükben nem láttak ekkora indiántábort.

– Önök is ismerik az indiánokat, folyton túlzásokba esnek. En magam szétnéztem a dombtetőről, és semmit se láttam, még a Little Bighorn folyót sem – mondta gondterhelten. Véres Kés morgott valamit sziú nyelven. Reynolds fordította.

– Azt mondja, sok lesz arra az indián, és hogy két vagy három nap is eltelik majd, mire legyőzöd őket. Custer Véres Kés vállára tette a kezét.

– Ne aggódj, barátom, egy nap is elég lesz.

A dicsőséghez vezető út

Reggel 8 óra körül az ezred átkelt a magaslaton. A túloldalon a Little BigHorn völgyének groteszk látványa fogadta őket. Benteen és Reno gyanakvóan méregette a sziklacsoportokkal tarkított vidéket, amely olyan volt, mint egy bevetetlen ágy, vagy egy összegyűrt takaró. Sárga és vörös sziklák tornyosul

tak mindenfelé, amerre a szem ellátott. A folyó csak imitt-amott bukkant elő.

A felderítők csapdába akarják csalni az ezredet? Reno Véres Késhez fordult.

– Mondd meg az igazat, barátom! Láttad a Nagy Indiántábort, vagy sem?

Véres Kés sértődötten válaszolt:

– Azt hiszed, hazudok!? Nem, Véres Kés igazat mond, mert csak egy nyelve van, nem kettő, mint a sápadtarcúaknak.

Reno elnézést kért. Fegyelmezett katona volt, aki csodálta Custert, de messze nem volt olyan humora vagy kritikai érzéke, mint Benteennek. Véres Kés ismerte őt, és megdicsérte, amiért féltette a katonái életét. Reno derűsen fogadta az indián szavait, majd megkérdezte:

– Véres Kés, meg tudod mutatni nekem, merre van a tábor?

Véres Kés előbb nyugatra, majd észak felé mutatott. Reno

csodálkozva fedezte fel a tábortüzeket. Először csak egy füstoszlopot látott, majd mind többet és többet.

– Custer tud erről? – kérdezte.

– Igen, tud, már mutattam neki – válaszolta Véres Kés. A hadoszlop élén lovagolva Custer odavetette Renónak, hogy ne aggódjon, inkább törődjön a saját embereivel. Reno ezúttal nem hagyta annyiban.

– Uram, a parancs szerint be kell várnunk Gibbon tábornok csapatait. Remélem, nem áll szándékában most azonnal támadni! Még legalább egy nap van hátra a találkozásig.

Custer nem volt tréfás kedvében.

– Reno őrnagy, figyeljen rám. Gibbon katonái nem lóháton közlekednek, mint mi. Önnek fogalma sincs róla, mennyi időt veszítenénk, ha bevárnánk őket. Megparancsolom, hogy menjen vissza az egységéhez, a többit bízza rám.

Nem sokkal később Custer utasította segédtisztjét, Cook hadnagyot, hogy továbbítsa a tiszteknek, mellőzzék a hangos parancsszavakat, és Benteent küldje előőrsbe, mert már alig várja, hogy harcolhasson.

– Igenis, uram. Megkérdezhetem, mi a neve ennek a pataknak, amely a Little BigHornhoz vezet?

– Sundance-nek hívják, de mostantól Reno-pataknak nevezzük – válaszolta Custer. Renót rossz érzés fogta el, tisztelgett, és az egységéhez lovagolt.

Hajnalban, kihasználva, hogy Custer és Charley Reynolds a felderítők után eredt, Benteen átment Reno sátrába. Az indián felderítők egyike, a varjú

indián Curley egyenesen neki számolt be a legújabb fejleményekről.

– Különváltam Véres Kés felderítőitől, de tudom, hogy Sárga Haj nem hallgatott rájuk. Folyton azt hajtogatta, hogy rémeket látnak. Azt is mondta, hogy ha a varjú és a krí indiánok kitartanak mellette a Jövőlátó elleni harcban, akkor óriási meglepetésben lesz részük, mert ha győznek, akkor ő, Sárga Haj lesz az Egyesült Államok elnöke.

Marcus A. Reno őrnagy bár tisztelte Custert, kezdett elbizonytalanodni. Kétségek gyötörték. Gray versének egy sora járt a fejében:

„A dicsőséghez vezető út a koporsónál véget ér."

„Kövessétek az ezred zászlaját!"

A tilalom ellenére Custer trombitaszóval hívta egybe a tiszteket.

– Uraim, teljes harckészültséget rendelek el. Nincs értelme tovább rejtőzködni, Az ellenség tudja, hogy itt vagyunk, és mi is tudunk róluk. Van kérdésük?

Mindannyian tudták, hogy kérdésekkel semmire se mennek. Custer ideges volt, tartott az indiánoktól. Parancsot adott Benteennek.

– Százados, három szakasszal és a lőszerhordó öszvérekkel kanyarodjon bal felé, és ha megpillantja a sziúkat, értesítsen.

Benteen végrehajtotta a parancsot, bár nem tartotta jó ötletnek sem az erők megosztását, sem azt, hogy a lőszer elkerül a hadoszloptól, de Custer a parancsnok, övé a felelősség.

– Reno őrnagy három szakasszal térjen ki jobbra, én maradok középen, így Benteennel együtt három irányból támadhatunk rájuk, nem menekülhetnek – adott újabb utasítást Custer. A vele maradt tisztek és a legénység már harcoltak mellette, és egy esettől eltekintve mindig győztesen hagyták el a csatatereket. Tudtak az indián táborról, és hogy nemsokára harcolniuk kell. Vakon bíztak a győzelemben.

Az ismerős kürtszó hallatán a katonák üdvrivalgásban törtek ki. A loyak izgatottan toporogtak. Custer lova gyönyörű, fehér bokájú, nemes telivér volt, mintha a Mindenható egyedül csak Custernek teremtette volna. Sárga Haj fekete kalapot, szarvasbőr zekét és vörös sálat viselt. Fényes csizmája térden felül ért. Egy igazi lovastiszt, aki bátran támad és győzelmet arat.

Előre! Kövessétek az ezred zászlaját a vörös hetessel! A lovak patái alatt szikrázott a köves talaj. A katonáknak izzadt a tenyerük, de szilárdan ültek a nyeregben. A felderítők mind sűrűbben nyargaltak vissza az egységhez. Közel az ellenség, mindenki ellenőrizze a fegyverét! A sziklás terepen előretörő lovasok váratlanul egy hatalmas mezőn találták magukat. Hirtelen megtört a lendület. Úgy százyardnyira ötvenfős indiáncsapat lovagolt fel és alá, de nem emiatt torpantak meg. A kiáltozó, ide-oda nyargaló sejenek mögött egy soha nem látott méretű porfelhő emelkedett lassan magasba. Olyan volt, mint egy vulkánkitörés. A katonák találgatták, hogy mi lehet. Ekkora port csak az előttük száguldozó csapatnál százszor nagyobb indián sereg képes felverni.

– Kezdhetünk jó hangosan imádkozni – mondta az egyik katona a mellette állónak.

„Három oszlopban támadunk, mint a Washitánál"

Custer utasította a varjú és a krí felderítőket, hogy rohanják le a sejeneket, de azok megmakacsolták magukat és nem mozdultak.

– Nem éri meg – csóválta fejét Véres Kés a sziúk nagyon sokan vannak mögöttük. Custer elrendelte, hogy vegyék el a felderítők lovait és fegyvereit.

– Menjenek, amerre akarnak – mondta, és további parancsot adott Reno őrnagynak. Cook Renóhoz vágtatott.

– Őrnagy úr, a parancsnok azt üzeni, hogy támadja meg a sziúkat. Szükség esetén minden segítséget meg fog kapni. Három oszlopban támadunk, mint a Washitánál.

Reno mint mindig, ezúttal is szótlanul vette tudomásul a parancsot. Valamivel később Cook egy felderítőtől megtudta, hogy Reno egységét körülvették az indiánok, kevés az esélyük a menekülésre.

– Menjen vissza, és közölje Renoval, hogy támadjon – mondta Cook a felderítőnek.

És íme, az első rejtély: tudta-e Custer, hogy mi történik Renoval? Lehet, hogy tudott az őrnagy súlyos helyzetéről, de úgy döntött, hogy feláldozza őt és az egységét, mert hátba akarta támadni a sziúkat? Ha igen, akkor a polgárháború kedvelt hadicselét alkalmazta volna: megkerülni az ellenséget, és meglepetésszerűen lecsapni rá. Csupa megválaszolatlan kérdés.

Csak annyi bizonyos, hogy amikor öt szakasz lovasa élén Custer a csatába vetette magát, Benteen és Reno nem tudhatták, hogy élve nem látják viszont.

A csapda bezárul

A helyzet kezdett áttekinthetetlenné válni. Nem lehetett tudni, hogy ki milyen parancsot kapott és azt miként hajtotta végre. Annyi bizonyos, hogy Custertől és Benteentől elszakadva Reno magára maradt, nagy túlerővel állt szemben. Tisztjei harci lázban égtek. French és Moylan százados, valamint Mclntosh hadnagy azonnali támadást sürgetett. Reno a felderítőktől kért tanácsot, rájuk mindig lehetett számítani. Véres Kés, aki visz– szakapta lovát és fegyvereit, valamint Charley Reynolds egyetértett abban, hogy sürgősen tenni kell valamit, mielőtt végleg csapdába esnek.

Közben eloszlott a por, és a völgyben százával nyüzsögtek a sziú és sejen harcosok. Kiváló musztángokon lovagoltak, és a legmodernebb winchester ismétlőpuskákkal voltak felfegyverkezve. Ezek a fegyverek sokkal jobbak voltak az ezred katonáinak karabélyainál. Custer nem érte el a célját, nem tudta meglepni Ülő Bika seregét. A felderítők, akik ismerték az indiánok szokásait, hisz maguk is azok voltak, pontosan tudták, hogy órákig tart, amíg egy indián felkészül a csatára: fegyvert, lovat választ, gondosan beolajozza puskáját, felfesti a harci színeket, végül elmondja az imákat. Azok a harcosok, ott lent, a völgyben már vártak rájuk.

– Uram, tűnjünk el innen, most azonnal – mondta Charley Reynolds Renónak.

– Késő – kiáltotta Véres Kés. – Körbe vagyunk zárva. Támadnunk kell, majd visszavonulni Sárga Hajhoz.

– Támadás. Előre – vezényelt Reno. Sikeresen átvágták magukat a sziúk gyűrűjén, ám ekkor a haditábor felől félmeztelen hunkpapák özönlöttek feléjük. Reynolds üvöltve kérte Renót, hogy forduljanak vissza, de elkéstek, hunkpapa lovasai élén Gall törzsfőnök bekerítette Reno bal szárnyát. Az őrnagy tudta, ha katonái megfutamodnak, az indiánok úgy lövöldözik le őket, mint a bölényeket szokták. Eszébe jutott, ha Custer nem sietett volna annyira, akkor most Gibbon gyalogosaival biztos győzelmet arathattak volna.

A felderítők gyorsan határoztak, és azt javasolták, hogy azonnal vágtassanak a folyót szegélyező fák közé, ott biztonságban lesznek, kifújhatják magukat. Egy ideig úgy látszott, hogy ez sem fog sikerülni; száztizenkét katona állt szemben ezer indiánnal. Reno sok embert vesztett, és csapata egy részét is elvágták tőle. Nem tehetett mást, nélkülük kellett kitörnie a folyóhoz. Odaszólt Mclntosh hadnagynak: sajnálom, nem várhatunk tovább.

Az ifjú tiszt döbbenten nézett rá, de kiadta a parancsot a visz– szavonulásra. Reno szúrósan, fürkészőn tekintett Véres Késre.

– Te is azt hiszed, hogy gyáva vagyok!?

– Könnyű bátornak lenni, de az embereket kimenekíteni a biztos halálból sokkal nehezebb – válaszolta Véres Kés.

Reno visszavonulása a folyóhoz

Reno egységének katonái a visszavonulás kezdetekor idegölő perceket éltek át. Lovaikat rángatva, gyalogosan kellett menekülniük, mert így nem nyújtottak olyan könnyű célpontot a közelről tüzelő indiánoknak. Véres Kés nem szállt le a lováról, folyton Reno és az ellenség között forgolódott, védte a parancsnokot. Custer bízta meg ezzel, és ő mindig végrehajtotta a parancsot. A következő másodpercben holtan bukott le a lováról. Egy golyó fejbe találta.

Reno kétségbeesett, képtelen volt cselekedni. Ezekben a percekben Mclntosh hadnagy bátorította a katonákat.

– Minden negyedik ember négy lóval menekül, a többiek folyamatosan tüzelnek, világos!? Moylan emberei utolértek minket, irány a folyóparti füzes, rajta, emberek!

Az őrnagy az utolsók közt ért a folyót szegélyező facsoporthoz, de még mielőtt fedezéket talált volna, Fehér Bika ott termett, és lesújtott rá. Reno azonnal összeesett. Mclntosh bátran előrontott fedezékéből, és bevonszolta a fák közé.

A fák mögül a katonák sortüzet zúdítottak az indiánokra, akik olyan sűrű tömegben támadtak, hogy a golyózápor komoly veszteségeket okozott soraikban. Előbb Gall törzsfőnök, majd Fehér Bika vonta hátrébb harcosait. Reno magához tért, és mivel Véres Kés halott volt, rögtön Charley Reynolds felől érdeklődött. Dr. Wolf, az ezred egyik orvosa éppen a fehér felderítő sebét kötözte:

– Sajnálom, őrnagy. Reynolds meghalt – mondta. Reno utolsó reménye Moylan százados volt, akit rövidesen meg is talált, eléggé megviselt állapotban, de harcra készen. Moylan, az elnyűhetetlen ír szalutált, majd tréfásan megkérdezte:

– Mit tehetek önért, őrnagy? Egy hónap szabadságot talán el tudnék intézni.

Reno komoran utasította:

– Százados, átkelünk a folyón, most, amíg az indiánok nem számítanak rá. Szedje rendbe az embereket! siessen!

Reno katonái gyorsan lóra szálltak, és még mielőtt Fehér Bika és Gall közbeavatkozhatott volna, belegázoltak a folyóba. Mögöttük rengeteg sziú harcos tolongott. A nagyrészt sebesült, halálra rémült katonáknak nem sok esélyük volt, hogy elérjék a túlsó partot.

„Benteen jöjjön gyorsan, hozza a lőszert ist"

Custer is megindult, a sziú táborok túlsó végét vette célba. Egyik tisztje rákérdezett, hogy miért nem segít Reno őrnagynak, hisz korábban megígérte.

– Többet már nem is segíthetnék – válaszolta Custer. – Bekerítettük a sziúk haditáborát, úgy, mint a Washitánál, nem emlékszik!?

A gyanútlan indiánok lemészárlása, a falu felégetése, s végül a musztángok szabályszerű kivégzésének emléke nyomasztotta a katonákat, de a többségük még mindig hitt a parancsnok legendás katonai képességeiben.

Custerre minden katonája felnézett, de egyvalaki valósággal istenítette: az ezred trombitása. A fiatalembert John Martinnak hívták, de mivel olasz bevándorlók gyermeke volt, mindenki csak Martininek nevezte. Nem tudott jól angolul, de tette a dolgát becsülettel.

Sárga Haj Custer egy magaslatról távcsövön keresztül szemlélte az eseményeket. Minden az elképzelései szerint alakult.

– Cook hadnagy, meglátja, ezúttal nem menekülnek!

– Ne várjuk meg Renót, uram? – kérdezte Cook.

– Várni!? Azt már nem! Hol a trombitás?

Martin közlegény jelentkezett. Custer az alábbi, sokat idézett utasítást adta:

– Vágtasson Benteenhez, és közölje vele, jöjjön gyorsan, hozza a lőszert is!

Cook nem bízott a kis trombitás angoltudásában, és egy cédulára felírta Custer szavait.

– íme, az üzenet, felírtam magának. Vágtasson vele Benteen századoshoz! Ha lehet, térjen is vissza, ha nem, maradjon mellette! Megértette?

A trombitás tisztelgett és elviharzott. Ahogy tovaszáguldott, mindenfelől fegyverropogás hallatszott. Martin közlegény bátorító szavakat súgott barna lova fülébe.

– Vágtass, lovam, talán még nem késő, tudunk segíteni – mondta az anyanyelvén.

A távolban lovasokat látott, s amint közelített hozzájuk, örömmel állapította meg, hogy a hadsereg jól ismert harci alakzata halad előtte. Kiáltozni kezdett, hogy észrevegyék, szerencséjére éppen Benteen százados egységével találkozott. A százados felolvasta a tiszteknek Custer parancsát: „Benteen jöjjön gyorsan, hozza a lőszert is! Ui. Hozzon lőszert\"

– Uraim, Custer tábornok túl messzire van, rajta nem tudunk segíteni – mondta, majd hozzátette –, de Reno egységét még meg tudjuk menteni. Kövessenek a folyóhoz, arra lesznek valahol! A trombitás megfogadta Cook tanácsát, végig Benteen mellett maradt. Biztosan egy őrangyal vigyázott rá.

Vas Cédrus nem hisz a szemének

Vas Cédrus nem akart hinni a szemének. Gall törzsfőnök megfigyelőjeként egy domb tetejéről kémlelte a vidéket. Az volt a feladata, hogy jelezze Gallnak, ha ellenséget lát.

Nemhiába meresztgette a szemét, mert abból az irányból, amerre a sejenek, a szanzárok az oglalák és a minikonjuk táboroztak, váratlanul katonák jelentek meg. A távolság olyan nagy volt, hogy Vas Cédrus talán fel sem ismeri őket, ha vezetőjük nem egy jellegzetes és gyűlölt figura. Igen, ő az! Lovasai élén maga Sárga Haj Custer ereszkedett lefelé a lejtőn.

Vas Cédrus Gall törzsfőnökhöz vágtatott. Gall és Fehér Bika nagyon közel állt a győzelemhez. Reno az embereivel ugyan átkelt a folyón, de a túlerő lassan kezdte legyűrni. Csak perceik voltak hátra. Gall vészjósló csatakiáltást hallatott, magához rendelte a legtapasztaltabb harcosokat, és Fehér Bika legjobb harcosaival kiegészülve sárga Haj ellen fordult. Reno katonái nem akartak hinni a szemüknek, mikor látták, hogy az indiánok abbahagyják a küzdelmet. Az elgyötört, véres és halálra várt katonák ott helyben imádkozni kezdtek.

Reno katonái semmit se tudtak Martin trombitás küldetéséről, se pedig arról, hogy Benteen Custer helyett őket készül megmenteni. Az az igazság, hogy sokféle nézet, elmélet született Custer „mártíromságával" kapcsolatban, de mégiscsak Gall döntötte el, hogy a csatatér melyik részén, ki ellen vívja a döntő ütközetet. Gall büszkesége nem engedte, hogy a többi sziú és sejen főnök, Fékevesztett Ló, Holló Király, Bobtail Ló és Barna Medve nélküle szerezze meg Sárga Haj skalpját. Az más kérdés, hogy ezzel a döntésével akaratán kívül megmentette Benteen, Reno és katonáik életét.

Amikor a két csapat végül találkozott, nagyon gyászos benyomást keltett. A végsőkig elcsigázott és nagyrészt sebesült katonák rosszkedvűen fürkészték egymás arcát.

A völgyből fegyverropogás és csatakiáltások hangjai hallatszottak. Tisztán kivehető volt, hogy nem winchesterekből, hanem springfield-karabélyból tüzelnek.

– Hiszen ezek a mieink – mondta egy holtsápadt katona –, Custer tábornok ezúttal egészen magára maradt.

Oly gyorsan történt...

Amikor Custer öt szakasza megkezdte a támadást a haditábor ellen, Cook hadnagy megnézte az óráját, délután 3 óra 30 percet mutatott. Sárga Haj ugyanazt a harcmodort alkalmazta, mint a Washitánál Kormos Üst ellen: lovasai legyezőszerűen elterülő alakzatban támadtak.

Custer elképzelése szerint a vízmosáson keresztül egyenesen a folyópartra érnek. Szemből Benteen egysége is megkezdi a harcot, az indiánok két tűz közé kerülnek. Közben Reno csapata is megérkezik, és nincs menekvés, vagy megadják magukat, vagy mind meghalnak. Mindenképpen ő, Custer tábornok lesz a győztes.

Elszámította magát, mert ahelyett, hogy megfutamodtak volna, az indiánok soraiból kivált három harcos, Bobtail Ló, Barna Medve és Bikaborjú, ők bátran nekitámadtak a lovas katonáknak. Custer megtorpant, azt hitte, valami csapda készül, de az indiánoknak ennyi időre volt szükségük, hogy rendezzék soraikat.

A lejtő másodpercek alatt megtelt harci lázban tomboló, dühödten kiáltozó sziú és sejen harcosokkal. Ember nem volt, aki megállíthatta volna őket. Legalább kétezren voltak. Az első rohamban Custer embereinek fele elesett, a többiek parancsnokuk körül gyülekeztek a domb közepe táján. A katonák eldobálták kiürült puskáikat és pisztolyaikból tüzeltek tovább. Az indiánok folyamatosan lőttek rájuk. Custer felismerte, hogy a diadal helyett az életéért kell küzdenie. Remekmívű pisztolyával sorra szedte le az indiánokat. Megmaradt emberei hősiesen küzdöttek körülötte, helytálltak, amíg csak el nem estek.

A kétszázharmincegyből száztizenöt katona, néhány felderítő és a meghívott civil volt még életben. Ekkor ijesztő külsejű harcos jelent meg a közeli dombon. Felsőtestét fekete farkasirha takarta. Tasunka Vitkó, azaz Fékevesztett Ló volt az. Pár pillanat múlva oglala harcosaival villámként csapott le Custer egységének bal szárnyára. A másik oldalról Gall, Fehér Bika, Bobtail Ló és Két Hold, szemből a minikonjuk és a szanzárok támadtak. Custer és emberei nem menekülhettek, még imádkozni se nagyon maradt idejük.

Ekkor különös dolog történt. Az indiánok hirtelen abbahagyták a harcot. Köztudomású, hogy a természeti népek, így az indiánok is különös tisztelettel tekintenek a halált megvető bátorságot tanúsító hősökre. Most percekig némán figyelték, hogyan viselkedik Sárga Haj a halál torkában.

Még sértetlen volt, és magához hívta a tiszteket. Alig ismert rájuk, mindannyian véresek voltak, arcuk elszíneződött a lőportól. A hozzá legközelebb állók hallgatták, amit mond, a többiek tüzeltek tovább, hogy távol tartsák az indiánokat.

Custer nem harc közben megszokott magas hangon beszélt az emberekhez. Ez a hang most bensőséges, mondhatni barátságos volt:

– Fiaim, fel kell jutnunk a dombtetőre. Ez az egyetlen módja a

menekülésnek. Rajta, mutassuk meg, hogy a Hetedik Lovasezred katonái vagyunk! A domb túloldalán találkozunk! Isten áldjon és tartson meg titeket!

Bizony, sírtak a katonák, szinte mindegyiknek könnyes volt a szeme.

Fékevesztett Ló és a sziúk nem kegyelmeztek. Gyilkos sortűz zúdult a katonákra. Az oglala harcosok Custer megmaradt egységeire vetették magukat. Tíz perc múlva már csak hatvanan maradtak, és még nem értek fel a dombtetőre. Körben álltak, úgy védték a parancsnokukat. Mindannyian tudták, hogy legfeljebb perceik vannak hátra. Custer hangja még egyszer felcsapott.

– Maradjunk együtt..., mindjárt felérünk...

Fékevesztett Ló éles, farkasüvöltéshez hasonló csatakiáltást hallatott, majd négyszáz lovasa élén legázolta a megmaradt katonákat. A harcosok alkotta óriási gyűrű közepén Custer megpróbált talpra állni. Vérzett a szája és a mellkasa. Még háromszor elsütötte a pisztolyát, azután a bal vállát egy lándzsa döfte át, amelynek ereje újból a földre döntötte. Mikor megtalálták, a pisztoly még mindig a kezében volt. Halálos fejlövés érte, közelről.

Délután 4 óra volt.

Egy öreg indián később azt mesélte, hogy Sárga Haj eleste után a csata olyan gyorsan véget ért, minden olyan gyorsan történt, hogy még egy pipára se lehetett volna rágyújtani az idő alatt.

Ahol a Hetedik Lovasezred hősei nyugszanak

Weir százados a sebesült Renót kérlelte:

– Uram, utoljára kérem, adjon engedélyt, hogy a D szakasszal segítsek Custer tábornoknak! Mindannyian hallották a lövöldözést, és tudták, hogy a társaik az életükért küzdenek arrafelé. Négy óra tájban minden elcsendesedett.

Reno rosszul volt, szédült, sajgott a fejsebe. Gyakorlatilag Benteen parancsnokolt. A százados helyeselte Weir szándékát, tudta, hogy addig kell cselekedniük, amíg az indiánok rájuk nem találnak, de Reno megtiltotta, hogy bárki elhagyja az egységet. Az őrnagy arra számított, hogy ha másnapig kitartanak, akkor Gibbon és Terry csapatai felmentik őket.

– Az isten szerelmére, uram, engedje, hogy megkeressem Custer tábornokot, hallja, amit mondok!? – próbálkozott újra Weir.

Reno a fejsebét tapogatta, nem figyelt a századosra. Benteen legyintett, hogy nem mennek vele semmire.

A százados közelebb lépett Renóhoz:

– Döntöttem, uram, most azonnal indulok. Nem tudja megakadályozni. Kötelességem, hogy segítsek a bajtársaimnak.

– Megtiltom, hogy bárki elhagyja ezt a dombot – mondta Reno.

Weir százados megfordult, a lovához sietett, nyeregbe szállt, és megsarkantyúzta. Egy fiatal hadnagy vele akart menni, de nem engedte, azt mondta, maradjon a D szakasszal, amíg ő visszatér. A hadnagy is készülődött.

– Legyen gondjuk az emberekre – mondta a D szakasz két őrmesterének, és Weir után vágtatott.

Közben a szakasz gyülekezni kezdett. Az őrmesterek saját hatáskörben kiadták a parancsot.

– Lóra, emberek!

Aki tudott, lóra ült és a tisztek után lovagolt. Weir és Edgerly hallotta a dübörgést a hátuk mögött. Mindketten visszafordultak a nyeregben. Weir százados odakiáltott a katonáknak.

– Rendben van, fiúk. Az isten áldja magukat. Rajta, siessünk Custerhez!

A D szakasz komoly életveszélybe került. Az indiánok a távolból folyamatosan lőttek rájuk, de ők eltökélten mentek tovább. Egy ponton túl már öngyilkosság lett volna továbbmenni. Egy mérföldnyire tőlük sok ezer indián lovagolt körbe-körbe. Harcnak, küzdelemnek semmi jele se volt. Hol van Custer!? És hol van az öt szakasz katona!?

Weir, Edgerly és az őrmesterek arra a következtetésekre jutottak, hogy a túlerő elől Custer visszavonult. Fel sem ötlött bennük, hogy az indiánok legyőzhették, sőt inkább arra számítottak, hogy felmenti őket.

Még meg is éljenezték. Időközben az indiánok mindent elkövettek, hogy elvágják a visszavonulás útját. Szerencsére Benteen néhány emberével eléjük sietett és fedezte őket, egészen az állásokig. Akkor aztán elszabadult a pokol. Több ezer harcos egyszerre támadt rájuk, és csupán a hirtelen leszállt este mentette meg az életüket. Az indiánok egész éjszaka skalptáncot jártak. A

fedezékek mögött senki se mert rágondolni, hogy mit hoz a holnap.

A sötétség leple alatt minden fellelhető eszközzel igyekeztek beásni magukat, hogy biztos fedezékben várhassák a hajnali támadást. Az öszvéreket és a lovakat a védelmi gyűrű közepén helyzeték el. Június 26-án reggel Benteen odalépett Renóhoz.

– Marc, azt hiszem, minden tőlünk telhetőt megtettünk. Ne adjuk olcsón az életünket. Mi a véleményed, hol lehet Custer?

Reno továbbra is bízott Custerben. Azt mondta, nemsokára megmenti őket.

– Nem, nincs igazad, Marc – mondta Benteen –, az emberek azt beszélik, hogy magunkra hagyott minket. Nekem is ez a véleményem, hisz tudod.

– Tévedsz, sohasem hagyna cserben bennünket – mondta Reno.

– Na és Elliot esete a Washitánál!?

– Elliot meghalt, ezt a tábornok is tudta.

– Persze, utólag mindenki okos!

– Elég, menj, ellenőrizd az állásokat, az indiánok bármelyik percben támadhatnak.

Az indiánok legalább tízszer annyian voltak, mint a katonák. Ekkora túlerővel szemben sokáig nem harcolhattak. Egyre többen imádkoztak azért, hogy gyors, fájdalommentes haláluk legyen. A fedezékek mögül látták, hogy katonai egyenruhát és kalapot viselő harcosok bukkannak fel. Néhányan tiszti zubbonyban feszítettek, és trombitát fújtak. Vajon hol szerezték ezeket?

Közben ismét beesteledett. Az élők temették halott bajtársaikat, és egyre szűkebb sugarú fedezéket ástak. Mindenki félt, önként jelentkezők hozták a friss vizet a haldoklóknak és az élőknek, hogy tovább harcolhassanak.

A védők tudták, hogy még egy roham, és végük. Arról fogalmuk se volt, hogy az indiánok már korábban felfigyeltek Terry és Gibbon közelgő csapataira, és még egy utolsó rohamra indultak. Ezalatt az asszonyok nekifogtak lebontani a sátrakat, és az idősebb fiúgyerekek elkezdték összeterelni a lovakat. Június 27-én hajnalban az indiánok elhagyták a csata helyszínét. Az utolsó indián haditábor feloszlott.

Észak felől az Egyesült Államok hadseregének hosszan elnyúló hadoszlopa közeledett. A zászlók csattogása és a kürtök hangja keveredett az öszvérek ordításával és az ágyúkerekek dübörgésével. Reno és Benteen emberei már azt hitték, hogy sohasem érik meg ezt a percet, ujjongtak bajtársaik láttán. De hol van Custer? Mi történt Sárga Hajjal?

Egy óra múlva mindenki tudta a választ. Gibbon tábornok felderítői találtak rá Custerre és katonáira. Mind halottak voltak. Csupaszon hevertek a Litte BigHorn lejtős partján.

Fékevesztett Ló megadja magát

Az Ülő Bika és Fékevesztett Ló vezette sziú törzsek kilenc hónapon át magányos farkasként menekültek. A sejenek elhagyták őket. A leghíresebb főnökök mind a sápadtarcúak bosszújától tartottak. Nem ok nélkül.

Amerikai Ló táborát Crook semmisítette meg. A híres oglala főnököt megölték... Miles tábornok, Medvebundás Miles nagy erőkkel vonult a Yellowstone felé... Vörös Felhő helyett Foltos Farok lett a sziúk legfőbb főnöke.

Késő ősszel a sziúk rossz híreket kaptak: a sejenek megsemmisítő vereséget szenvedtek. Tompa Kés, sejen törzsfőnök és Utolsó Bika hadifőnök, a falkaharcosok vezére meghaltak. Kis Farkas, aki néhány túlélővel együtt megszökött, kérte, hogy Fékevesztett Ló álljon mellé, harcoljanak tovább egymás oldalán. A leghíresebb hadifőnök nemet mondott. Tompa Kés a barátja volt, és halála annyira megrázta, hogy elhatározta, feladja magát.

Kis Farkas bosszúból felajánlotta a hadseregnek, hogy ő és harcosai segítenek elfogni Ülő Bikát és Fékevesztett Lovat. A közelgő tavasz újabb tragédiát sejtetett.

A sziúk nem hittek a mendemondának, de amikor tavasszal felkeresték Ülő Bika táborát, kiderült, hogy a hír igaz, Fékevesztett Ló bevonul az indiánügynökségre. Ülő Bika már elhagyta az országot. Kanadába vándorolt, a „Nagyanya földjé"-re. így hívták az indiánok Kanadát. Ott lehet vadászni, élni, úgy, mint régen.

Az indiánok Fékevesztett Ló sátra köré gyűltek. A legendás harcos szólni kívánt népéhez, mielőtt feladja magát. Mindenki kíváncsi volt, mit válaszol Foltos Faroknak, aki azért jött a faluba, hogy lebeszélje a sziúkat a további harcról. Tasunka Vitkó így beszélt:

– Foltos Faroknak igaza van. Én is azt mondom, hogy nincs értelme a harcnak, feladom magam. Ülő Bika testvérem nem tart velem, azt mondja, még nem akar meghalni. Aki akarja, kövesse őt. Az én hazám itt van: Montana és a Pa sapa, apáink szent hegye!

A sziúk megvitatták, mitévők legyenek. Másnap egy részük, élükön Fékevesztett Lóval elindult az indiánügynökség felé, a többiek Ülő Bika után eredtek.

Májustól szeptemberig Fékevesztett Ló a Vörös Felhő ügynökség foglya volt, ám felesége, Fekete Kendő beteg lett, és amikor orvoshoz akarta vinni, a katonák elfogták és visszatoloncolták az ügynökségre. Az ügynökség állami felügyelője, Lee őrnagy jóindulatúan figyelmeztette őt, hogy legyen óvatos, mert veszélyben az élete.

Az egykor félelmetes harcost legjobb harcostársai és barátai, Fürge Medve, Aki Eléri a Felhőt, Óriás Medve, Fekete Varjú és Jó Hang követték az ügynökségre.

Az indiánok megérezték, hogy a katonák feszültek, idegesek. Bradley tábornok, az ügynökség katonai parancsnoka utasítást adott, hogy a foglyot

vezessék az épületbe, nem lesz semmi bántódása. Az indiánok némán rázták fejüket, nem bíztak a katonákban, de Tasunka Vitkó nem félt, követte őket. Odabent aztán kiderült, hogy rács mögé akarják dugni. Azt már nem! Fékevesztett Ló egy vérfagyasztó kiáltás után nekiiramodott, és a sötétben elmenekülhetett volna, de az ajtónál álló egyik katona szuronnyal keresztüldöfte. Tasunka megtorpant.

A többiek próbálták támogatni, hogy el ne essen, de ő nem engedte. A vezér, a farkaskirály elhessegette a többieket.

Egypár lépés után azután összeesett. Aki Eléri a Felhőt odarohant hozzá, és kérlelte a katonákat, hadd vigye haza meghalni. A parancsnok azt mondta, vigyék be az épületbe. Aki Eléri a Felhőt felemelte a haldoklót, és megindult vele befelé. Mögötte két öreg indián lépkedett, Fékevesztett Ló anyja és apja. Tasunkát odabent a hideg kőre fektették. Az orvos megvizsgálta.

– A szurony átjárta mindkét veséjét. Menthetetlen – mondta.

Fékevesztett Ló szülei a fallal szemben a halotti ének szavait mormolták. Aki Eléri a Felhőt érezte, amint Tasunka keze egyre hidegebb lesz.

– Testvérem, halálos sebet kaptam. Mondd el a népemnek, hogy ne számítsanak rám többé...

Ezek voltak Fékevesztett Ló utolsó szavai. Sárga Haj egy kis folyó partján nyugszik. Ülő Bika valahol Kanadában él. Nem szólnak többé a harci dobok.

A csata véget ért. Halk szavú túlélők idézik a múltat.

Hegedűs János fordítása